

Ankara Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıkları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme

A Comparative Evaluation on Reading Habits of Students Attending to Ankara and Hacettepe Universities' Information and Records Management Departments

Erdinç Alaca* ve Tuğba Kızılöz**

Öz

Bu çalışma Türkiye 'de Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencilerinin okuma alışkanlığına sahip olup olmadıklarını, okuma alışkanlıklarına etki eden faktörleri ve kütüphane kullanıcılarına okuma alışkanlığı kazandırma konusundaki yeterliliklerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında Ankara ve Hacettepe Üniversitelerinin Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinde lisans eğitimine devam etmekte olan toplam 585 öğrenciden 437'sine anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin orta düzey okuyucu grubunda yer aldıkları, okuma konusunda çoğunlukla kendi kendilerini yönlendirdikleri, boş zamanı değerlendirmek için okudukları ve okuma eylemini fırsat buldukça gerçekleştirebildikleri, başladıkları bir kitabı bitirmeden bir diğerine başlamadıkları, kitap okuma konusunda en yakın olan etkenin yeterince uygun zaman yaratamamak olduğu, kütüphaneleri çoğunlukla ayda iki kez ziyaret ettikleri gibi sonuçlar elde edilmiştir. Ankara ve Hacettepe Üniversiteleri Bilgi ve Belge Yönetimi lisans öğrencilerinin okuma alışkanlıklarına yönelik gerçekleştirilen bu çalışmanın en genel sonucu ise öğrencilerin yaklaşık olarak yarısının kitap okuma alışkanlığına sahip olmadığına belirlenmiş olmasıdır. Okumayan kütüphanecilerin okumayan toplumun ihtiyaçlarını ve beklentilerini anlamaları ve karşılayabilmeleri zordur. Bu bağlamda, özellikle kütüphaneci yetiştirme konusunda yetkin, her türlü bilgi kaynağı ve bilgi merkeziyle yakından ilişkili olan Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümleri öne çıkmaktadır. Bu bölümlerde, kitap okuma, kütüphane kullanma gibi alışkanlıkların öğrencilere gerek ders içerikleri gerekse bölüm öğretim üyelerinin tavsiye ve yönlendirmeleriyle kazandırılması gerekmektedir.

Anahtar Sözcükler: Okuma alışkanlığı; üniversite öğrencileri; Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümleri; Ankara Üniversitesi; Hacettepe Üniversitesi.

Abstract

In this study, it is taken as a goal to determine whether the Information and Records Management Department students in Turkey have reading habits, the factors which have an influence on their reading habits and their efficiency in getting the library users adopt reading habits. Within the scope of the study, a questionnaire is conducted on 437 students out of 585 who continue their bachelor's degree programs in the Department of Information and Records Management in Ankara University and Hacettepe University. As a result of the research, it is concluded that the students are take place among the medium level reader group, they generally guide themselves in terms of reading, they read in their leisure times, they read anytime they find the opportunity, they do not start reading another

* Arş. Gör., Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, e-posta: alacaerdinc.61@hotmail.com

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, e-posta: tugbakiziloz@gmail.com

book unless they finish the one they have already started, the biggest complaint in terms of reading is that they cannot create enough time for reading and they mostly visit the libraries at least twice a month. The most general result of the study which is conducted related to the reading habits of the undergraduate students in Information and Records Management Department of Ankara and Hacettepe Universities is that unfortunately nearly half of these students do not have reading habits. It is really difficult for the librarians who do not read to understand and meet the needs and demands of a society which do not read. In this context, the Information and Records Management Departments come to the forefront with their responsibilities especially on growing librarians and being in close contact with all types of information sources and information centers. In these departments, it is necessary to get the students adopt the habits of reading and using libraries both through course contents and through the suggestions and encouragements of the academicians.

Keywords: Reading habit; university students; Information and Records Management Departments; Ankara University; Hacettepe University.

Giriş

Sürekli değişen ve gelişen bilgi, bireysel ve toplumsal hayatı etkilemektedir. Bireysel ve toplumsal hayatta bilgiyi işlevsel kılmak için bireylerin yaşam boyu öğrenmeye önem vermeleri gerekmektedir (Odabaş, Odabaş ve Polat, 2008, s. 432). Yaşam boyu öğrenme ise sürekli okumaya dayalı bir süreçtir.

Okuma eylemi, süreklilik kazandığı zaman alışkanlık haline dönüşmektedir. Bireylerin okuması, okumaya teşvik edilmesi ve okumayı bir alışkanlık haline dönüştürebilmesi için bazen bireysel çabalar yeterli olmamaktadır. Bu durumda devreye tetikleyici birtakım unsurlar girmektedir. Bu unsurların başında, aile, arkadaş, yaşanılan çevre, okul vb. ortamlar gelmektedir. Okuma eyleminin alışkanlık haline dönüştürülmesi sürecinde bu unsurların payı oldukça büyüktür.

Bilgi merkezlerinin işlevi ve bu kurumlarda çalışan personelin okuma alışkanlığı konusundaki tutum ve davranışları bireylerin yaşam boyu öğrenimlerini destekleme konusunda hayati önem taşımaktadır. Okul kütüphaneleri ve halk kütüphaneleri özellikle bireylerin erken yaşta itibaren kitap ile tanışma olanağı bulduğu ortamlar olduğundan, bireyin ileriki yaşamını gerek doğrudan gerekse dolaylı yoldan etkileme gücüne sahiptir. Bu durumda, kütüphanelerde çalışan mesleki eğitim almış kütüphanecilerin üzerine düşen sorumluluk oldukça ağırdır. Bireylere okuma ve kütüphane kullanma alışkanlığı kazandırma kapsamında düşünüldüğünde bu sorumluluğun en iyi şekilde yerine getirilebilmesi için personelin de bu konuda donanımlı, yönlendirebilme ve olumlu örnek teşkil edebilme konusunda yeterli olması gerekmektedir. Bu yeterlilik kütüphanecilik alanında üniversitelerin ilgili bölümlerinden kendini geliştirerek mezun olmakla kazanılabilmektedir. Bu durumu takiben tecrübe ve iş ortamının uygunluğu da kütüphane personelinin bu konudaki tutum ve davranışlarında belirleyici bir etkiye sahiptir. Bireylerin okuma alışkanlığı konusunda kendilerini geliştirebilmeleri ancak meslek ahlakına sahip ve mesleğinin gereklerini tam anlamıyla yerine getirebilecek nitelikte, okuma alışkanlığının

kazanılması, geliştirilmesi ve hayat boyu sürdürülmesi gereken bir ihtiyaç olduğunun bilincinde olarak yetişmesiyle mümkün olacaktır.

Bu çalışma kapsamında Ankara Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencilerinin, geleceğin kütüphaneci adaylarının, okuma alışkanlıkları değerlendirilerek Sağlamtunç'un 1990 yılında, aynı üniversitelerde lisans eğitimi almakta olan öğrencilerin okuma alışkanlıkları üzerine gerçekleştirdiği "Türkiye'de üniversite kütüphanecilik bölümlerinin 4. sınıf öğrencilerinin özgür (boş) zaman ders dışı okuma alışkanlıkları üzerine bir araştırma" konulu çalışmasına ait bazı sonuçlar kapsamında kıyaslama yapılmaya çalışılmıştır. Bu amaçla, yaklaşık 25 yıllık bir süre içerisinde değişen öğrenci profilinin okuma alışkanlıklarında nasıl değişiklikler olduğunu karşılaştırma fırsatı da oluşturulmuştur. Belirtilen çalışmanın yapıldığı tarihten günümüze kadar geçen süreçte Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencilerinin okuma alışkanlığı konusundaki benzer ve farklı yanları ortaya koyabilmek için Türkiye'nin iki köklü üniversitesi ele alınmıştır.

Okuma Alışkanlığı

Okuma, dil kurallarına uyularak oluşturulmuş yazılı iletileri duyu organları yoluyla algılayıp kavrama, anlamlandırma, yorumlama, düşünce yürütme ve yargıya varma evrelerinden oluşan bütün bir süreçtir (Odabaş, 2003, s. 433). Bireyler okuyarak bilgilerini güncel tutmakta ayrıca yeni bilgiler öğrenerek kendilerini geliştirmektedirler. Aksaçlıoğlu ve Yılmaz'ın (2007, s. 4) da belirttiği gibi, okuma en etkili öğrenme biçimlerinden biridir. İnsan, okudukları sayesinde çevresindeki gelişmeleri anlar ve yine okudukları sayesinde günlük yaşamda karşılaştığı olaylar karşısındaki davranışlarına yön verir (Çakmak ve Yılmaz, 2009, s. 490). Okuma, bireyin bilgi edinebilmesini ve öğrenmesini kolaylaştırmaktadır. Bunun yanında okuma, bireyin;

- "Davranışlarını ve başkalarıyla ilişkilerini yönlendirmesini,
- İç dünyasını zenginleştirmesini,
- Bakış açısını genişletmesini,
- Çevresine önyargısız, yansız ve hoşgörülü bakmasını,
- Beğeni düzeyini artırmasını,
- Düşünme ve yaratma özgürlüğü ile değerlendirme alışkanlığı kazanmasını" da sağlamaktadır (Koç ve Müftüoğlu, 2008, s. 62).

Okuma, ancak sürekli ve düzenli bir eyleme dönüştürüldüğünde bireyler üzerinde olumlu etkiler bırakabilir. Bu da okumanın alışkanlığa dönüştürülmesi ile mümkündür. Okuma alışkanlığı "bireyin bir gereksinim olarak algılaması sonucu okuma eylemini sürekli, düzenli ve eleştirel bir biçimde gerçekleştirmesidir" (Yılmaz, 2004, s. 116). Okuma alışkanlığının temeli gereksinime dayanmaktadır. Okuma eylemine gereksinim duyulduğunda bir müddet sonra okumada süreklilik sağlanacaktır. Bireylerde okuma isteğinin gereksinim haline dönüşmesi sonucu oluşan süreklilik ile okuma eylemi düzenli ve zevk veren bir hale dönüşecektir.

Okuma alışkanlığının, kişinin bir gereksinim olarak algılaması sonucu, okuma eylemini yaşam boyu sürekli ve düzenli bir biçimde gerçekleştirebilmesi anlamına geldiğine daha önce de

değnilmişti. Bu tanımı biraz daha genişletecek olursak, okuma, bireylerin hem kendilerini hem de yaşadıkları dünyayı tanıyabilmeleri, anlayabilmeleri ve hayatı kendileri için daha yaşanılır kılabilimleri açısından öncelikli olarak kazanmaları ve geliştirmeleri gereken bir alışkanlıktır. Okumak, okuma etkinliğini hayatının bir parçası haline getirmek, insanın zihinsel açıdan gelişmesini, rahatlamasını ve analiz gücünün artmasını da mümkün kılacaktır. Ayrıca okumak hayat boyu öğrenme sürecine yayılması gereken bir eylem olmalıdır. Kişinin çocukluktan itibaren bu alışkanlığı kazanıp ilerleyen süreçte geliştirmesi bireyin yaşam standartlarını yükseltmesi için oldukça önemlidir.

Okumak, bireyler için yaşamları boyunca kazanacakları ve geliştirecekleri bir beceri olarak da değerlendirilmektedir. İlkokuldan üniversiteye eğitimin her aşamasında gerek okuduğunu kavrama, yazı üslubunu geliştirme, kelime kapasitesini artırma, gerekse yazım kuralları konusunda bireylerin kendilerini geliştirmesine imkân sağlamaktadır (Huang, Capps, Blacklock, Garza, 2014, s. 437).

Okuma alışkanlığı düzeyleri konusunda dünyada kabul edilen standart ölçütler bulunmamaktadır. Her toplum var olan uluslararası yaklaşımları, kendi kültürel ve toplumsal özelliklerini de göz önüne alarak bu konuda bazı ölçütler geliştirebilir (Aksaçlıoğlu ve Yılmaz, 2007, s. 6). ALA (1978) ve UNESCO'nun (Staiger, 1979) önerileri ışığında Yılmaz'ın (2007) geliştirdiği ölçütler şu şekildedir;

1. Üst Düzey Okuyucu: Ayda 2 kitap veya daha fazla kitap okuyan okuyucu,
2. Orta Düzey Okuyucu: Ayda 1 kitap okuyan okuyucu,
3. Zayıf Okuyucu: 2 ayda 1 kitap veya daha az kitap okuyan okuyucudur.

Okuma alışkanlığının hem toplumsal hem de bireysel olarak önemi oldukça büyüktür. Aksaçlıoğlu ve Yılmaz'ın (2007, s. 6) da belirtmiş olduğu, okuma alışkanlığının özellikle çocuk için bireysel yararları şöyledir:

- “Zihinsel gelişimine doğrudan katkıda bulunur,
- Anadilini doğru ve yeterli bir biçimde kullanmasını sağlar,
- Kelime dağarcığının zenginleşmesine doğrudan yardım eder,
- Sağlıklı ve güçlü bir kişilik geliştirmesine katkıda bulunur,
- İletişim becerisinin güçlenmesine yardımcı olur,
- Eğitim ve öğretim başarısını artırır.”

Okuma, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde bireylerin gelişimine katkı sağlayan bir eylemdir. Aklın bilgiyle, duyguların da sanat yapıtlarıyla beslendiği düşünülduğünde her iki eylemin de okuma ile gerçekleştirildiği göz ardı edilemez bir gerçektir.

Okuma alışkanlığının diğer önemli noktalarına değinecek olursak;

- Beynin fizyolojik yapısını değiştirir. (Bireylere daha iyi okuma yeteneği gibi özellikler kazandırır.)
- Daha iyi düşündürür.
- Doğru kararlar verir.

- Bakış açısını, algılama ve kavrama gücünü geliştirir.
- Eğitimde, dil gelişiminde, kişilik özelliklerinde, iletişimde bireylere başarı sağlar.

Görüldüğü gibi okuma alışkanlığının önemi sadece bireysel düzeyde değil aynı zamanda toplumsal düzeydedir. Okuma alışkanlığı ile birey hem kendini geliştirmekte hem de kendini topluma katkı sağlayabileceği önemli bir konuma taşımaktadır.

Okuma Alışkanlığının Kazanılma Süreci

Toplumda bireylerin okuma alışkanlığı edinmesini etkileyen birçok unsurdan söz etmek mümkündür. Bu unsurlar genel olarak aile, çevre, okul, bulunulan ortam ve okul öncesi eğitim olarak açıklanabilmektedir (Çakmak ve Yılmaz, 2009, s. 413). Özellikle duyarlı aileler ve öğretmenlerin yönlendirmesiyle bireyler erken yaşta okuma alışkanlığını edinme ve bu alışkanlığı sürekli hale getirebilme imkânı bulmaktadırlar. Bu alışkanlığın kazanılmasındaki en önemli dönem, bedensel ve ruhsal değişmelerin yoğun biçimde yaşandığı çocukluk ve gençlik dönemleridir (Yılmaz, Köse ve Korkut, 2009, s. 23). Bu dönemler dikkate alınarak çocukların ve gençlerin ilgi alanlarına göre kitap seçiminde titiz olunması gerekmektedir. İlgi alanının dışında olan kitapların zorla okutulmasından kaçınılmalıdır. Bunun yanı sıra, okul çağındaki bireylerin gerek müfredatı destekleyici nitelikte gerekse müfredat dışı okuma materyallerine yönlendirilmesinin okumaya karşı ilginin artmasına imkân tanıyacağı gibi bireylerin eğitim hayatlarına da olumlu yansımaları olacaktır (Huang ve diğerleri, 2014, s. 437).

Bireylerin okuma alışkanlığı öncelikle ailede başlamaktadır. Çocuklar okumayı aile bireylerinden birini rol model olarak öğrenmektedirler. Bu nedenle okuyan ebeveynler çocukları için daima iyi örnek teşkil etmektedirler. Çocukların okuma bilmediği dönemde onlara kitap okumak, kitap hakkında tartışarak eleştirel düşünce yapısını kazandırmak önemli bir yaklaşımdır. Bunların yanı sıra, çocuklar için kitap seçilirken çocuğun yaşına, ilgi alanlarına, kitabın anlaşılabilirliğine ve çocuğun gereksinimlerine karşılık verebilecek olmasına dikkat edilmesi de yukarıda değinilen yaklaşımlar kadar önem taşımaktadır (Gönen ve Yılmaz, 1999, s. 6).

Okuma alışkanlığını etkileyen önemli bir diğer etken ise öğretmendir. Öğretmenler, ebeveynlerden sonra çocukların en çok iletişimde bulunduğu ve örnek aldığı kişilerdir. Bu nedenle öğretmenler çocuklara okuma alışkanlığı kazandırma konusunda okumayı zevkli hale getirecek eğlenceli ve yaratıcı yollar geliştirmelidirler. Okumayı zorla değil, severek ve isteyerek yapılan bir eylem haline dönüştürmelidirler. Öztemiz ve Önal'ın (2013) yaptığı çalışmada özellikle ilköğretim öğrencilerinin oyun tekniği ile okuma alışkanlığı edinebilmelerinin önemi üzerinde durulmaktadır.

Öğretmenlerin, ebeveynlerle iletişimde bulunarak, onlara çocuklar için yararlı kitaplar hakkında bilgi vermesi, kitap seçimlerinde dikkat edilmesi gereken noktaları belirtmesi ve kitap tavsiyesinde bulunması öğretmenlerin bu konudaki etkinliğini artıracaktır. Hatta çocuklarla nasıl kitap okunabileceğine ilişkin teknikleri de göstermesi ebeveynlerin okumayı okul dışında da sürekli bir etkinliğe dönüştürmesi açısından yararlı olacaktır (Gönen ve Yılmaz, 1999, s. 14).

Okuma Alışkanlığını Etkileyen Bireysel ve Toplumsal Unsurlar

Okuma alışkanlığını etkileyen birçok olumlu ve olumsuz unsur vardır. Yılmaz (1993, ss. 48-49), bu unsurları etkileyen toplumsal etkenleri kültürel, eğitimsel, ekonomik, kütüphaneler, düşünce özgürlüğü ve sansür olmak üzere beş başlıkta değerlendirmektedir. Okuma alışkanlığı kazanma ve bu alışkanlığı sürdürmeyi olumsuz yönde etkileyen önemli bir etken ise teknolojik bağımlılıktır (Arı ve Demir, 2013, s. 118). Özellikle televizyon, bilgisayar ve cep telefonu kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte okuma oranında ciddi bir düşüşün yaşandığı gözlemlenebilir bir hale gelmiştir. Görsel ve işitsel öğeler günümüzde çocuk ve gençlerin zevkine daha çok hitap etmektedir.

Bir başka engelleyici unsur ise eğitim sistemidir. Ezberci eğitim, çocukları ve gençleri kitap okuma alışkanlığından uzaklaştırmaktadır. Eğitim sisteminin ezberci bir yapı yerine araştırmaya yönelik bir yapıda olması çocukların ve gençlerin okuma bilincine sahip olmalarında etkili olacaktır. Ayrıca eğitimde öğretmenlerin sık sık başvurduğu öğrencileri zorla ve yüksek sesle okutma, bir başkası okurken durdurup başkasının devam etmesini isteme ve okumayı not ile ölçme okuma alışkanlığını körelten/ bitiren davranışlardır.

Kütüphane, bireylerin okuma alışkanlığını etkileyen faktörlerden bir diğeridir. PISA (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı) tarafından okuma alışkanlığı üzerine hazırlanan ve OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü) ülkelerini kapsayan rapora göre İskandinav ülkelerindeki gençlerin özellikle on beş yaşından sonra gerek okuma düzeylerinde gerekse okumaya karşı duydukları ilgide düşüş yaşandığı gözlemlenmiştir. Bu duruma, özellikle halk kütüphanelerinin yaşadığı ekonomik zorlukların ve halk kütüphanelerine ulaşım konusunda yaşanan sıkıntıların sebep olduğu belirtilmektedir (Tveit, 2012, ss. 85-86).

Düşünce özgürlüğünün olmadığı toplumlarda da kitap okuma alışkanlığının edinilmesi oldukça güçleşmektedir. Kitaplara uygulanan sansür bireyleri kitap okuma eyleminden uzaklaştırmaktadır. Bireyin beğendiği, ilgi alanında olan yazar ve/veya eserler yasaklandığında ya da belli bir düzeyde sansür uygulandığında okuma alışkanlığı olumsuz yönde etkilenmektedir.

Çağdaş eğitim anlayışında “sabır” önemli bir unsurdur. Teknolojinin gelişmesi ile bireylerin sabretme süresinde azalma yaşandığı da rahatlıkla gözlemlenebilmektedir. Araştırmalara göre sabır ölçüsü 8 saniyedir. Örneğin, televizyonda 8 saniyede öğrenilecek bir bilginin, kitapla yarım saatte öğreniliyor olması bireyi kitaptan uzaklaştırmaktadır. Doğuştan gelen, çeşitli nedenlerle köreltilmiş olsa bile, yaşam deneyimleri ve özel programlarla yeniden kazanılabilen, güdülebilen ve geliştirilebilen bir yeti olan yaratıcılık, okuma becerisinin geliştirilmesiyle ivme kazanmaktadır (Gömleksiz, 2004, s. 186). Kısacası kitaptan uzaklaşan birey yaratıcılıktan da uzaklaşmış olmaktadır.

Bilgi ve Belge Yönetimi (BBY) Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı Kazanmalarının Önemi

Okuma alışkanlığı çocukluk çağında daha rahat kazanılabilmekle birlikte bireyin hayatının her evresinde bu etkinliği bir alışkanlık haline getirmesi mümkündür. Okumayı bir alışkanlığa dönüştürebilme konusunda birey tek başına değildir. Çeşitli dış etkenler sayesinde birey

kendisine okuma alışkanlığı konusunda yol çizmekte, rol model alabileceği kişiler aracılığıyla da okuma alışkanlığını kısa sürede kazanabilmektedir. Bu durumun aksi de mümkündür. Bireyin okuma konusunda yetersiz ya da yanlış yönlendirilmesi, bireyde okuma eylemine karşı önyargıların oluşmasına sebep olmaktadır.

Çocukluk çağından itibaren birey ilk olarak aile, ardından ilkokul, arkadaş çevresi ve sosyal çevreyle kaynaşma süreci içerisine girmekte, bunu ortaokul, lise, üniversite, iş hayatı, emeklilik dönemi vb. evreler takip etmektedir. Tüm bu evrelerde, bireyler hayatlarını olumlu ve olumsuz yönlendirebilecekleri gibi, alışkanlıkları da bu evrelerde oluşmakta ve fark edilmekte, gelişmekte ya da körelmektedir.

Bireylerin okuma alışkanlığı kazanmasında aile, arkadaş, okul, kişisel merak, sosyal çevre, iş hayatı vb. birtakım faktörler etkilidir. Bu faktörlerin okuma alışkanlığı üzerindeki etkilerini ortaya koyan birçok çalışma gerçekleştirilmiştir. Hiç şüphe yok ki yaşamın bahsi geçen her evresinin okuma alışkanlığının kazanılmasında etkileri vardır, ancak bu çalışma kapsamında üniversite ve özellikle üniversitelerin Bilgi ve Belge Yönetimi (BBY) Bölümlerinde okuyan öğrencilerin okuma alışkanlıkları üzerine yapılan araştırmalar incelenerek BBY öğrencilerinin okuma alışkanlığına sahip olup olmadıkları ve bu alışkanlığın çeşitli boyutları üzerinde durulmaktadır.

BBY Bölümü, uzun yıllardır bilgi toplumu olma sürecini yaşayan Türkiye’de konuyla yakın ilişkisi olan bir bölüm olarak dikkat çekmektedir. Bireylere okumayı sevdirmek, okumayı alışkanlık haline dönüştürmek ve okumanın yaşam boyu sürdürüldüğünde etkili olabilecek bir etkinlik olduğuna vurgu yapmak BBY Bölümü mezunlarının işleriyle ilgili sorumluluklardır. Bu açıdan büyük bir sorumluluk taşıyan BBY Bölümü öğrencilerinin, okuma eylemine yaklaşımları ve bu eylemi bir alışkanlığa dönüştürüp dönüştürememeleri önem taşımaktadır. Sağlamtunç (1990), bu konuyu şu sorularla değerlendirmektedir; “Olağanüstü büyük bir sorumluluk taşıyacak olan kütüphaneciler nasıl yetiştirilmektedir? Yalnız mesleki bilgilerle mi donatılmaktadırlar yoksa gerçek bir kütüphaneci olabilmek için gerekli olan genel kültüre sahip midirler? En önemlisi, meslekleri nedeniyle toplumla okuma materyali arasında bir köprü oluşturdukları halde bunların hakkında bibliyografik künyeleri dışında bilgileri var mıdır? Koleksiyonu oluşturabilecek gerekli eleştirel bakışı, kuramsal olarak çocukluklarından bu yana, okuyarak elde ettikleri kültür birikimiyle kazanabilmişler midir? Bilgi toplumunun oluşturulmasında etkin bir rol oynayabilecekler midir yoksa başka meslek üyelerine yerlerini vermek zorunda mı kalacaklardır?”

Yukarıdaki sorulardan çıkarım yapıldığında, kütüphanecilerin genel kültür sahibi, okuma alışkanlığına sahip, koleksiyon oluşturabilme konusunda yetkin, bilgi toplumuna geçiş aşamasında etkin olmaları gerektiği sonuçlarına varılmaktadır. Bu şartları taşımayan kütüphanecilerin topluma okuma konusunda öncülük edebilmesi, yön verebilmesi pek mümkün görülmemektedir. Çünkü bir kütüphaneyi kütüphane yapan aslında o kütüphanenin bireylere sunduğu kaliteli hizmetlerdir. Kaliteli hizmetler ise ancak alanında iyi yetişmiş kütüphanecilerle

sunulabilir ve bu da o kütüphanecilerin yetiştirildiği üniversite ve bölümleri çok yakından ilgilendirmektedir.

BBY Bölümleri, farklı alanlarda çalışabilecek donanıma sahip bireyler yetiştirebildiği gibi bölümlerin asıl hedeflerinden biri donanımlı kütüphaneciler yetiştirmektir. Bu yüzden çalışma kapsamında BBY Bölümü ve mezun edeceği öğrenciler üzerinde durulmaktadır.

Bilgi toplumu olma yolunda, bireylere bilgi okuryazarı olma özelliği ve okuma alışkanlığı kazandırabilme konusunda toplumun farklı gruplarına hizmet sunmayı amaç edinmiş farklı özelliklere sahip bilgi merkezleri ön plana çıkmakta, bilgi merkezlerinin hizmetleri, amaçları, görevleri ile halk arasındaki bağlayıcılığı konusunda da kütüphanecilere büyük sorumluluklar düşmektedir. Personeli donanımlı, işinde uzman, eleştirel bakış açısına sahip ve halkta okuma ve kütüphane kullanma kültürü oluşturmayı amaç edinmiş bilgi merkezleri topluma karşı görev ve sorumluluklarını yerine getirme konusunda daha başarılı olabilmekte, aksi halde sıradanlıktan öteye geçememektedir. Bilgi merkezleri olarak nitelendirilen kütüphanelerin, bu konuda özellikle değerlendirilmesi gereken halk kütüphanelerinin, sıradanlıktan ve pasif yapıdan kurtulabilmesi, etkin bir şekilde hizmetlerini yürütebilmesi de yine personelinin donanım ve becerisine bağlıdır. İşte bu donanımlı ve becerikli personele mesleki bilgi ve ileri görüşlülük BBY Bölümlerinde kazandırılmaya çalışılmaktadır.

Halk kütüphaneleri, yönetmelikte de belirtildiği üzere “başta çocuklar olmak üzere, bölge halkında okuma kültürü ve kütüphane kullanma alışkanlığı yaratır ve güçlendirir” (Kütüphaneler Yayınlar Genel Müdürlüğü, 2014). Bölge halkında okuma kültürünün yaratılabilmesi için de kütüphane personeline böyle bir kültürün olması gerektiğine dikkat çekilmelidir. Kitap okuma alışkanlığı olan bir kütüphanecinin kullanıcıya kitap seçiminde fikir verebilmesi, tavsiyelerde bulunabilmesi, okuma alışkanlığı olmayan bir kütüphanecinin ise kullanıcının soru ve tavsiye isteyişleri karşısında çaresiz kalması durumlarının karşılaştırılması bu gerekliliğin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

Yarının kütüphanecileri olarak nitelendirilen BBY Bölümü öğrencilerinin okuma alışkanlığına sahip olması, hem çalıştıkları kurumlar için hem de o kurumlardan faydalananak kullanıcılar için büyük önem taşımaktadır. Bunun en güzel örneği Sağlamtuğ’un (1990), o zamanki ismiyle Kütüphanecilik Bölümü, 4. sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlıkları üzerine yapmış olduğu bir araştırmanın sonucunda karşımıza çıkmaktadır. Araştırmanın sonucuna göre kitap okumaya yönlendirme konusunda kütüphanecinin rolünün %1 olduğu belirlenmiştir (Sağlamtuğ, 1990, s. 11). Henüz mezun olmamış ve kütüphanede çalışmaya başlamamış olan kütüphaneci adaylarının, kütüphanecileri değerlendirdikleri bu döngüsel çerçevede bu sonuçla aslında kendilerini sorgulama fırsatı bulmuş olmaları gerekmektedir. Bu durumdan pay çıkaran kütüphaneci adaylarının mesleğe atıldıklarında benzer bir tabloyla karşılaşmalarını için okumanın hayat boyu sürdürülmesi gereken bir alışkanlık olduğunu benimsemeleri ve meslekleri gereği diğer bireylere de okuma alışkanlığı kazandırma gayreti içerisinde olmaları gerekmektedir.

Hiç kuşku yok ki kütüphanelerin bireylere okuma alışkanlığı kazandırmasında sadece iyi yetişmiş kütüphaneciler yeterli değildir. Ancak kütüphaneleri kullanıcı, derme, bina, bütçe ve personel kapsamında beş temel unsur olarak ele aldığımızda personelin en az beşte bir etkiye sahip olduğu da görülmektedir. Bu beş unsurun uygun şartlarda bir araya gelmesi halinde, Türkiye’de uzun yıllardır tartışılan ve çözüm önerileri getirilmeye çalışılan bir konu olan okuma alışkanlığında kütüphanelerin önemi daha net olarak değerlendirilebilecektir. Bu çalışma kapsamında, kütüphane personelinin topluma okuma alışkanlığı kazandırmasındaki rolüne değinilerek kütüphaneci yetiştiren BBY Bölümlerine devam etmekte olan öğrencilerin okuma alışkanlıkları ve meslek hayatına atıldıklarında kütüphanelerin işlevselliğine nasıl etki edecekleri üzerinde durulmuştur. Keseroğlu’nun (1991) da belirttiği gibi “bilim topluma kitaplarla yansır, kitaplardan yararlanmayı sağlayanlar da kütüphanecilerdir, bu işlevi en iyi şekilde ancak eğitim almış ve bunun yanında okuma kültürü ve alışkanlığı olan kütüphaneciler gerçekleştirebilir”.

Önceki Çalışmalar

Literatürde, okuma alışkanlığı ve bu alışkanlığın kazanılmasına etki eden faktörler gibi konular üzerine yapılan birçok çalışma olmasının, bu konunun gerçekten göz ardı edilmemesi gereken bir konu olmasından kaynaklandığını söyleyebiliriz. Çalışmamız kapsamında her ne kadar bizi doğrudan ilgilendiren çalışmaların sayısı az olsa da, bu konu ile dolaylı yoldan ilgili araştırmalar da bulunmaktadır.

Üniversite öğrencilerinin okuma alışkanlıkları üzerine yapılan bir araştırmanın sonucunda, öğrencilerin büyük oranda gazete ve dergi okuma alışkanlığına sahip oldukları, kültürel gelişimleri için kitap, dergi ve gazete okudukları, okumak için özellikle edebi türleri tercih ettikleri, okumanın önündeki en büyük engelin günlük işler olduğu, okumak için çoğunlukla akşam-gece yarısı aralığını tercih ettikleri, kitabın kazandırdıklarını kitle iletişim araçlarının kazandırmayacağı gibi düşünceleri içeren sonuçlara erişilmiştir (Yılmaz, 2009, s. 166).

Ankara Üniversitesi öğrencilerinin okuma alışkanlıkları üzerine gerçekleştirilen bir araştırma kapsamında 304 öğrenciye anket uygulanmış ve yükseköğrenim boyunca öğrencilerin okuma becerisinde gelişme olduğu ancak yeterli derecede okuma alışkanlığına sahip olmadıkları ortaya çıkarılmıştır (Odabaş, Odabaş ve Polat, 2008, s. 431).

Üniversite öğrencilerinin okuma alışkanlıklarına etki eden faktörler kapsamında bir araştırma yapılarak 150 öğrenciye anket uygulanmış ve etki faktörlerinin neler olduğuna dair saptamalarda bulunulmuştur. Araştırmanın sonucunda genel olarak ekonomik, kültürel ve eğitim öğretime dayalı nedenlerin öğrencilerin okuma alışkanlığına etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır (Odabaş, 2003).

Hacettepe Üniversitesi ve Bilkent Üniversitesi öğrencilerinin okuma alışkanlıkları üzerine yapılan bir araştırmada Tıp Fakültesi, Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakülteleri’nde son sınıfa giden 104 öğrenciye anket uygulanmış ve her iki üniversite öğrencilerinin de okuma

alışkanlıklarının zayıf olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğrencilerin düzenli okumadıkları, okuyacak oldukları kitabı satın aldıkları, zaman yetersizliğinin kitap okumama konusunda temel neden olduğu gibi sonuçlar da ortaya çıkarılmıştır (Yılmaz, Köse ve Korkut, 2009, s. 22).

“Türk gençlerinin okuma alışkanlıkları” başlığıyla, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü lisans düzeyi öğrencilerinin okuma alışkanlıklarına ilişkin 1988 yılında dönemin tüm lisans öğrencilerini kapsayacak şekilde bir çalışma yürütülmüştür. Bu çalışmayla birlikte, ankete katılan öğrencilerin okuma alışkanlığı düzeyleri ve okuma alışkanlıklarına etki eden faktörler kapsamında birtakım sonuçlara ulaşılmıştır. Denekler, okuma konusundaki yönlendirilme sırasına göre ilk sırada kendi kendilerini yönlendirdiklerini, bunu aile ve öğretmenlerinin takip ettiğini belirtmişlerdir. Kitap seçimi yapılırken kitabın türünün oldukça önemli olduğu ve kitapların öncelikli olarak arkadaşlar ve satın alma yöntemiyle sağlandığı belirtilmiştir. En çok okunan gazetenin *Hürriyet*, en çok takip edilen derginin de *Gürgr* olduğu ve kitap seçiminde en etkili faktörün kitabın yazarı olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, kitabın en çok ev ortamında okunduğu, fırsat buldukça ve mümkünse başlandığında bitirilinceye kadar okunduğuna ilişkin sonuçlara da erişilmiştir. Bu araştırma kapsamında elde edilen en etkileyici sonuç ise deneklerin %81’inde kitap okuma alışkanlığının olmadığıdır. Bunun nedeni olarak da kitap fiyatların pahalılığı, erken yaşta kitap okuma alışkanlığının kazanılamamış olması, kütüphanelerde ilgi çekici kitapların olmaması ve kütüphane sayısının az olması belirtilmiştir. Açık uçlu olarak yöneltilen bir soru aracılığıyla gençler arasında okuma alışkanlığının yayılması konusunda ne gibi öneriler getirilebileceği de saptanmaya çalışılmıştır (Sağlamtuñç, 1988).

1988 yılında gerçekleştirilen çalışmanın ardından, 1989 yılında Hacettepe, Ankara ve İstanbul Üniversiteleri’ndeki Kütüphanecilik Bölümü 4. sınıf öğrencileri kapsamında (110 kişi) gerçekleştirilen araştırma bulguları incelendiğinde, deneklerin ALA standartlarına göre %63’ünün (orta düzeyde) okuma alışkanlığına sahip olduğu anlaşılmaktadır (Sağlamtuñç, 1990, s. 13).

Doğrudan doğruya okuma alışkanlığı ve Bilgi ve Belge Yönetimi (BBY) Bölümü öğrencilerinin okuma alışkanlıkları üzerine Sağlamtuñç (1988 ve 1990) tarafından gerçekleştirilen çalışmalar bu konuda karşılaştırma yapabileceğimiz çalışmalar olarak araştırmamıza örnek teşkil etmektedir. Belirtilen bu çalışmalarda Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencilerinin okuma alışkanlıkları ve bunu etkileyen faktörler arasındaki ilişki araştırılarak birtakım veriler tespit edilmiştir.

Okuma alışkanlığı konusunda çalışmalar genel olarak farklı gruplar üzerine ve kıyaslaması mümkün olmayacak şekilde gerçekleştirilmiştir. Özellikle üniversite bazında ve daha özeldede, topluma okuma ve kütüphane kullanma alışkanlığı kazandırmayı amaç edinmiş bireyler yetiştirmeye çalışan bir bölüm olan BBY Bölümü öğrencilerinin geleceğin yönlendiricileri olarak okuma alışkanlığına sahip olup olmadıkları üzerine yapılan en son çalışmaların 1988 ve 1990 yıllarında gerçekleştirilmiş olduğu düşünüldeğinde bu alanda artık daha güncel bir çalışmanın yapılması gerektiğini söylemek yerinde olacaktır. Bu düşünceden

yola çıkararak, hem güncel hem de kıyaslamalı bir çalışma yapabilmek amacıyla Ankara ve Hacettepe Üniversiteleri'nin BBY Bölümü öğrencilerinin okuma alışkanlıkları üzerinde kapsamlı bir çalışma yapılması gerekli görülmüştür.

Araştırmanın Amacı, Kapsamı ve Yöntemi

Bu çalışmada, Ankara ve Hacettepe Üniversiteleri'nin BBY Bölümü öğrencilerinin okuma alışkanlığına sahip olup olmadıklarına, aldıkları lisans eğitiminin okuma alışkanlıklarına etki edip etmediğine ve meslek hayatına atıldıklarında bireylere okuma alışkanlığı kazandırabilmeleri konusunda ne kadar etkili olabileceklerine ilişkin bulguları elde etmek ve bu doğrultuda birtakım çözüm önerileri geliştirmek amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında, daha önce de belirtildiği üzere BBY Bölümü öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmaları konusunda yaşanan olumlu ve olumsuz gelişmelerin kıyaslanabilmesi ve bu doğrultuda birtakım çözüm önerileri geliştirilebilmesi için Ankara ve Hacettepe Üniversiteleri'nin BBY Bölümlerinde birinci sınıftan dördüncü sınıfa kadar lisans eğitimine devam etmekte olan toplam 437 öğrenciye anket uygulanmıştır. Öğrencilerin 211'i (%48,3) Ankara Üniversitesi'nde, 226'sı (51,7) da Hacettepe Üniversitesi'nde lisans eğitimlerine devam etmektedirler. Katılımcıların 31,8'i (139) 1. sınıfa, %24'ü (105) 2. sınıfa, %18,8'i (82) 3. sınıfa ve %25,4'ü (111) de 4. sınıfa gitmektedir. Çalışma evrene yönelik gerçekleştirilmiştir. Çalışmada betimleme yöntemi kullanılarak anket tekniğinden yararlanılmıştır. Anket soruları hazırlanırken, Sağlamtunç (1989) ve Bayram'ın (2001) çalışmalarında kullandıkları anket sorularından da yararlanılmıştır.

Bulgular ve Değerlendirme

Bu bölümde, ankete katılan öğrencilerin sorulara verdikleri yanıtlar değerlendirilmiştir.

(Tablo 1): Katılımcıların Üniversitelere Göre Dağılımı

Ankara Üniversitesi		Hacettepe Üniversitesi	
<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
211	48,3	226	51,7

Katılımcıların %48,3'ü (211) Ankara Üniversitesinde, %51,7'si (226) Hacettepe Üniversitesi'nde lisans eğitimine devam etmektedir.

(Tablo 2): Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı

Kadın		Erkek	
<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
318	72,8	119	27,2

Ankete katılan toplam 437 öğrencinin %72,8'i (318) kadın, %27,2'si (119) erkeklerden oluşmaktadır.

(Tablo 3): Katılımcıların Sınıflara Göre Dağılımı

1. sınıf		2. sınıf		3. sınıf		4. sınıf	
<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
139	31,8	105	24	82	18,8	111	25,4

Katılımcıların %31,8'i (139) 1. sınıfa, %24'ü (105) 2. sınıfa, %18,8'i (82) 3. sınıfa ve %25,4'ü (111)'de 4. sınıfa gitmektedir.

Ankara ve Hacettepe Üniversiteleri'nin BBY Bölümlerinde lisans öğrenimleri devam etmekte olan öğrencilerin okuma alışkanlıklarına ilişkin sonuçlar tablolar halinde aşağıda verilmiştir. Bazı tablolardaki oranların %100'ün üzerinde olduğu görülmektedir. Bu durum, sorulara verilen cevaplarda birden çok seçeneğin işaretlenebilir olmasından kaynaklanmaktadır (Tablolar: 7, 8, 11, 18).

Ankete katılan öğrencilere yaşamlarının en büyük bölümünü nerede geçirdikleri sorulmuş ve bu soruya katılımcıların %61,1'i il, %29,5'i ilçe, %8,7'si köy ve %0,7'si de diğer cevabını vermiştir. Öğrencilerin büyük bölümü kent kökenlidir.

Katılımcılara anne ve babalarının eğitim durumları da sorulmuştur. Katılımcıların %9,2'si annelerinin okuryazar olmadığını belirtirken, %1,6'sı da babalarının okuryazar olmadığını belirtmişlerdir. Katılımcıların %46,9'u annelerinin, %32,7'si de babalarının ilköğretim mezunu olduğunu bildirmişlerdir. Katılımcıların %16,3'ü annelerinin, %18,9'u da babalarının ortaokul mezunu olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların %20,7'si annelerinin, %28'i de babalarının lise mezunu olduğunu ve son olarak katılımcıların %6,9'u annelerinin, %18,7'si babalarının üniversite mezunu olduğunu belirtmişlerdir.

Öğrencilerin Kitap Okuma Alışkanlıklarına İlişkin Bulgular

Aşağıdaki sekiz tablo aracılığı ile ankete katılan öğrencilerin ne sıklıkla kitap okudukları, en çok hangi yayın türünü/türlerini okudukları, en çok hangi tür kitapları okumaktan hoşlandıkları, kendilerini okumaya kimlerin yönlendirdiği, kitap okuma alışkanlığına sahip olup olmadıkları, okuma alışkanlığına sahip olmadığını düşünenlerin bunu neye dayandırdıkları, okumak istenilen kaynakların nasıl temin edildiği ve anketin uygulandığı tarihe kadar kaç kitap okuduklarına ilişkin veriler değerlendirilmiştir.

(Tablo 4): Kitap Okuma Sıklığı

	Ankara Üniversitesi		Hacettepe Üniversitesi		Ortalama	
	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
İki ayda bir kitap ve daha az	59	28	69	30,7	128	29,4
Ayda bir kitap	90	42,7	105	46,7	195	44,7
Ayda iki kitap ve daha fazla	61	28,9	44	19,6	105	24,1
Hiç okumam	1	0,5	7	3,1	8	1,8
Toplam	211	100,1	225	100,1	436	100

Not: Bazı toplamalar yuvarlama hatasından dolayı %100'den farklıdır.

Tablo 4'teki verilere göre Ankara Üniversitesi (%42,7) ve Hacettepe Üniversitesi (%46,7) öğrencilerinin yarıya yakını ayda bir kitap okuduklarını belirtmişlerdir. Ankete katılan 8 kişi hiç kitap okumadığını belirtmiştir. Bu sayı katılımcıların geneli düşünüldüğünde çok düşük olarak değerlendirilebilir. Ayrıca ankete katılan öğrencilerin sınıfları dikkate alınarak ne sıklıkla kitap okudukları değerlendirildiğinde 3. sınıfların kitap okuma konusunda oldukça etkin oldukları gözlemlenmiştir. İki ayda bir ve daha az kitap okuyanlarda en yüksek oran %39,9'la

4. sınıflara aitken, ayda bir kitap okuyanlarda en yüksek oran %59'la 2. sınıflara aittir. Ayda iki kitap ve daha fazla kitap okuyanlarda en yüksek oranın ise %28'le 3. sınıflara ait olduğu belirlenmiştir.

(Tablo 5): Kitap Okuma Alışkanlığına Sahip Olma

	Ankara Üniversitesi		Hacettepe Üniversitesi		Ortalama	
	n	%	n	%	n	%
Evet	130	61,6	125	56,3	255	58,9
Toplam	130	61,6	125	56,3	255	58,9

Tablo 5'e göre her iki üniversitenin öğrencilerinin yarıdan fazlasının okuma alışkanlığına sahip (%58,9) olduğunu belirtmelerine rağmen bu oran bu öğrencilerin üniversite öğrencisi oldukları göz önüne alınırsa düşük sayılabilir. Ayrıca 1. sınıf öğrencileri arasında okuma alışkanlığına sahip olduğunu düşünenlerin oranı %51,8'ken bu oran 2. sınıflarda %61,9, 3. sınıflarda %63,4 ve 4. sınıflarda ise %53,6 olarak belirlenmiştir. 3. sınıf öğrencileri, okuma alışkanlığına sahip oldukları konusunda da ön plana çıkarken 4. sınıf öğrencilerinin en düşük orana sahip olması ise yine düşündürücü bir durumdur. Ayrıca yapılan "ki kare testi" sonucuna göre de katılımcıların hayatlarının büyük bir bölümünü geçirdikleri yer ile okuma alışkanlığı arasında anlamlı bir farka rastlanmadığı gibi anne ve babalarının eğitim düzeyi ile de katılımcıların okuma alışkanlığı arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır.

Öte yandan, Sağlamtunç'un ortaya koyduğu çalışmanın sonucuna bakıldığında, 1990 yılındaki benzer çalışmada katılımcıların %71'inin kitap okuma alışkanlığına sahip olduğunu belirttiği bilinmektedir. Bu durumda, geçen 25 yıllık süreçte BBY Bölümü öğrencilerinin kitap okumayı alışkanlık haline dönüştürme konusunda olumsuz bir yaklaşım sergilediği anlaşılmaktadır.

(Tablo 6): Okuma Alışkanlığına Sahip Olmama Nedenleri

	Ankara Üniversitesi		Hacettepe Üniversitesi		Ortalama	
	n	%	n	%	n	%
Zaman bulamamak	48	58,5	62	64,6	110	61,8
Kitapların pahalılığı	4	4,9	0	0	4	2,2
Kitap ve kütüphane gibi kavramlara ilgi duymamak	13	15,9	24	25	37	20,8
Diğer	17	20,7	10	10,4	27	15,2
Toplam	82	100	96	100	178	100

Tablo 6'da kitap okuma alışkanlığının bulunmadığını belirten öğrencilere (%41,1) bunun nedeni sorulmuştur. Her iki üniversite öğrencileri kitap okuma alışkanlığı edinememelerinin ilk sebebi olarak zaman bulamadıklarını belirtmişlerdir. Sınıf bazında düşünüldüğünde zamandan yakınan katılımcıların %67,5'lik oranla 2. sınıf öğrencileri olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin önemli bir kısmı ise kitap ve kütüphaneye ilgi duymadıkları için (%20,8) okuma alışkanlığına sahip olmadıklarını belirtmişlerdir. Yine sınıf bazında ele alındığında bu ilgisizliğin %26,8'lik bir oranla en fazla 1. sınıflarda olduğu gözlenmiştir. BBY Bölümü öğrencisi olmalarına rağmen %20,8'lik bir kısmın kitap ve kütüphaneye ilgi duymadığını belirtmiş olması ve ilgi

duymayanların çoğunluğunun 1. sınıf olması bu bölüme istemeyerek geldiklerinin ya da okudukları bölüm kapsamında bilinç düzeylerinin yeterince yüksek olmamasının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. İstenilen kitapların bulunamaması, okumanın fazla sevilmemesi, küçüklükten gelen bir alışkanlığın olmayışı, kitap okuma konusunda üşengeç olmak, internette ve sosyal medyada zaman geçirilmesi, doğru kitapların seçilememesi, okunan bölümün yeterince teşvik etmemesi, düzenli ve sürekli okumanın becerilememesi, kitap okumaya başlayınca diğer işlerin aksatılması, önceliklerin daha farklı olması ve maddi olanaksızlıklar kitap okuma alışkanlığının edinilememesinde etkili olan diğer sebepler olarak belirtilmiştir.

(Tablo 7): Kitap Okuma Amacı*

	Ankara Üniversitesi		Hacettepe Üniversitesi		Ortalama	
	n	%	n	%	n	%
Dersler	19	9	19	8,7	38	8,8
Boş zamanı değerlendirme	87	41,2	128	58,4	215	50
Bilgilenme	108	51,2	93	42,5	201	46,7
Diğer	19	9	15	6,8	34	7,9
Toplam	233	110,4	255	116,4	488	113,4

Tablo 7'ye göre öğrencilerin kitap okuma amaçları birtakım farklılıklar göstermektedir. Ankara Üniversitesi öğrencileri bilgilenmek amacıyla (%51,2) kitap okurken, Hacettepe Üniversitesi öğrencileri boş zamanlarını değerlendirmek (%58,4) amacıyla kitap okumaktadır. Her iki üniversitede genel olarak ders amacıyla kitap okuma oranı (%8,8) düşüktür. Bunun en önemli nedeni BBY Bölümü alanında kitabın yanı sıra daha çok bilimsel makalelerin yayınlanması ve öğrencilerin ödev ya da araştırma yaparken güncel bilgilere makaleler aracılığıyla ulaşması olabilir. Ancak Tablo 9'da en çok hangi yayın türünü okuduklarına ilişkin soruya verilen cevapların oranları göz önüne alındığında öğrencilerin makale de okumadıkları anlaşılmaktadır. Katılımcıların %7,9'luk bir kesimi hafızalarını tazeleme, tedavi, zevk alma, kişisel gelişim, merak giderme, kafa dağıtma, hayal kurabilme, algı düzeyini yükseltme, empati duygusunu ve bakış açısını geliştirme, zaman geçirme, genel kültürü artırma amaçlı kitap okuduklarını da belirtmişlerdir. Sağlamtuğ'un çalışmasında ise katılımcıların %27'lik bir bölümünün kültürel amaçlı kitap okuduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla BBY Bölümü öğrencilerinin kültürel açıdan kendilerini geliştirme konusunda da olumsuz bir yaklaşım sergiledikleri anlaşılmaktadır.

(Tablo 8): Okumaya Yönlendiren Kişi ya da Etkenler**

	Ankara Üniversitesi		Hacettepe Üniversitesi		Ortalama	
	n	%	n	%	n	%
Kendimi yönlendiririm	161	76,3	167	75,2	328	75,8
Ailem	40	19	41	18,6	81	18,8
Arkadaşlarım	80	37,9	108	48,6	188	43,4
Diğer	10	4,7	19	8,6	29	6,7
Toplam	291	137,9	335	151	626	144,7

* Birden çok seçenek işaretlenebileceği için oranlar %100'ü geçmektedir.

** Birden çok seçenek işaretlenebileceği için oranlar %100'ü geçmektedir.

Tablo 8'e göre öğrenciler okuma alışkanlığı kazanmaları konusunda yönlendirici birincil etkenin kendileri olduğunu (%75,8) belirtmişlerdir. Bu durum Sağlamtunç'un çalışmasındaki sonuçla da benzerlik göstermektedir. O çalışmada da öğrencilerin %42'sinin kendi kendilerini yönlendirdiği sonucu ortaya çıkmıştır. Bu durum, öğrencilerin okul, aile, arkadaş çevresi vb. dış etkenlerden ziyade okuma alışkanlığı edinebilmek adına kendi kendilerine mücadele verdiklerinin bir kanıtı olarak değerlendirilmektedir.

Öğrencilerin okumayı sevmesi, gelecekte okuma alışkanlığını kazanan bireyler olmalarında en büyük etkidir. Kendi kendilerine okumaya yönelen öğrencileri ikinci olarak yönlendiren, arkadaşları (%43,4) olmuştur. Arkadaşlar arasındaki kitap tavsiyeleri, kitap eleştirileri gibi yaklaşımlar öğrencilerin kitaplara daha ılımlı yaklaşımlarına neden olmaktadır. Yönlendirici bir etken olarak değerlendirilen ailenin ise düşük bir orana sahip olduğu (%18,8) gözlenmektedir. Bunun ankete katılan öğrencilerin anne ve babalarının büyük bir çoğunluğunun ilkökul mezunu olmasından kaynaklandığı düşünülebilir. Eğitim ailede başlamasına rağmen burada öğrencileri okumaya ve okuma alışkanlığına yönlendiren etken ya da kişiler arasında ailenin düşük bir oranda olması tartışılması gereken önemli noktalardandır. Medya, öğretmenler, psikolojik nedenler, yazarlar, kitap siteleri ve blogları, piyasayı canlandıran kitapların merak uyandırması, BBY Bölümü, can sıkıntısı ve kitapçılardaki çeşit çeşit kitaplar da öğrencileri okumaya iten diğer etkenler olarak belirtilmiştir.

(Tablo 9): En Çok Okunan Yayın Türü

	Ankara Üniversitesi		Hacettepe Üniversitesi		Ortalama	
	n	%	n	%	n	%
Kitap	167	79,1	155	68,9	322	73,9
Dergi	6	2,8	16	7,1	22	5
Gazete	36	17,1	53	23,6	89	20,4
Diğer	2	0,9	1	0,4	3	0,7
Toplam	211	99,9	225	100	436	100

Not: Bazı toplamlar yuvarlama hatasından dolayı %100'den farklıdır.

Tablo 9'a göre Ankara Üniversitesi (%79,1) ve Hacettepe Üniversitesi (%68,9) öğrencilerinin en çok tercih ettikleri yayın türü olarak kitap birinci sıradadır. Sağlamtunç'un çalışmasında da kitap ve dergi ilk sıradadır ancak dikkat edilmesi gereken nokta bu kaynakların tercih edilme yüzdesinin %18 olmasıdır. 1990 yılında gerçekleştirilen çalışmaya katılan öğrencilerin kitap ve derginin yanında diğer kaynakları da yüksek oranda tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Ancak bu çalışmada dergi okuyanların yüzdesindeki düşüş ve kitap okuyanların yüzdesindeki yükseliş öğrencilerin tek bir noktaya kanalize olduğunun bir göstergesi olarak dikkat çekmektedir.

İkinci olarak öğrencilerin genellikle tercih ettikleri yayın türü gazetedir (%20,4). Tercih edilen yayın türlerinden derginin (%5) oranı oldukça düşüktür. Bu da öğrencilerin mesleki, güncel ve popüler dergilere ilgi göstermediğini ya da bu dergilerin farkında olmadıklarını göstermektedir. Ayrıca, öğrenciler kitap, dergi ve gazete türünden başka makale okuduklarını da belirtmişlerdir. Ancak makale okuduğunu belirten öğrencilerin oranı genel toplama bakıldığında %0,7 ile oldukça düşüktür.

Sınıf bazında değerlendirildiğinde 1. sınıflar %79,7'lik oranıyla kitap okuma konusunda en iddialı sınıf olarak öne çıkmaktadır. 4. sınıflar ise %9,9'luk oranla dergi ve %28,8'lik oranla da gazete okuma konusunda en yüksek yüzdelere sahiptirler. Dolayısıyla, öğrencilerin 4. sınıfa geldiklerinde mesleki dergi ve yayınları daha sık takip ettikleri sonucuna varılabilir ancak bu oranın %9,9'da kalması yetersiz olarak değerlendirilebilir.

(Tablo 10): En Çok Okunan Kitap Türü

	Ankara Üniversitesi		Hacettepe Üniversitesi		Ortalama	
	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
Roman	178	84,4	186	82,7	364	83,5
Şiir	15	7,1	14	6,2	29	6,7
Öykü	3	1,4	10	4,4	13	3
Diğer	15	7,1	15	6,7	30	6,9
Toplam	211	100	225	100	436	100,1

Not: Bazı toplamlar yuvarlama hatasından dolayı %100'den farklıdır.

Tablo 10'a göre öğrencilerin ilgi duydukları kitap türünün başında (%83,5) roman gelmektedir. Sağlamtuç'un çalışmasında da roman ilk sırada okunmaktadır ve oranı %39'dur. Yine o dönemde, bu tablodaki gibi bir kutuplaşma olmadığı, romanın yanı sıra katılımcıların farklı tür kaynakları okumaya da eğilimli oldukları anlaşılmaktadır. Her iki üniversitedeki öğrencilerin büyük bir kısmı roman okumaktan hoşlanmasına karşın, şiir ve öykü okumaktan hoşlanan çok az oranda öğrenci olduğu görülmektedir. Ayrıca siyasi, bilimsel, dini, tarihi, kişisel gelişim konulu kitapların da okunduğu %6,9'luk bir kesim tarafından belirtilmiştir.

(Tablo 11): Okumak İstenilen Kitabı Temin Etme***

	Ankara Üniversitesi		Hacettepe Üniversitesi		Ortalama	
	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
Arkadaşlarımdan	101	47,9	111	50,5	212	49,2
Kitapçılardan	117	55,5	180	81,8	297	68,9
Kütüphanelerden	151	71,6	132	60	283	65,7
Diğer	4	1,9	6	2,7	10	2,3
Toplam	373	176,9	429	195	802	186,1

Tablo 11'e göre üniversite öğrencileri okumak istediği kitabı çeşitli yollarla temin etmektedir. Ankara Üniversitesi öğrencileri istediği kitapları bulmak için öncelikle kütüphanelere (%71,6) başvurmasına rağmen, Hacettepe Üniversitesi öğrencileri öncelikle kitapçılara (%81,8) başvurduklarını belirtmiştir. Bu oranlar Ankara Üniversitesi öğrencilerinin istedikleri kitapları temin ederken kütüphanelerden ödünç alarak sadece istedikleri bilgiye sahip olma eğiliminde olduklarını, Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinin istedikleri bilgiye ulaşmanın yanı sıra kaynağa da sahip olma eğiliminde olduklarını göstermektedir. Ankete katılan öğrencilerin %2,3'lik bir kesimi de kitapları kendi evlerindeki kitaplıklardan, internetten, takas yöntemi gibi yollarla temin ettiklerini belirtmişlerdir.

Üniversite Öğrencilerinin Nasıl Bir Okuyucu Olduklarına İlişkin Değerlendirmeler

Aşağıdaki dört tablo aracılığı ile ankete katılan öğrencilerin en çok hangi ortamda, çoğunlukla ne zaman, hangi amaçla kitap okudukları ve nasıl bir kitap okuyucusu olduklarına ilişkin veriler değerlendirilmiştir.

*** Birden çok seçenek işaretlenebileceği için oranlar %100'ü geçmektedir.

(Tablo 12): Kitap Okuma Ortamı

	Ankara Üniversitesi		Hacettepe Üniversitesi		Ortalama	
	n	%	n	%	n	%
Evde	174	82,5	172	78,2	346	80,3
Kütüphanede	22	10,4	13	5,9	35	8,1
Okulda	4	1,9	4	1,8	8	1,9
Diğer	11	5,2	31	14,1	42	9,7
Toplam	211	100	220	100	431	100

Tablo 12'ye göre Ankara Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi BBY Bölümü öğrencilerinin kitap okumak için en çok tercih ettikleri ortam evdir (%80,3). Öğrencilerin okulda kitap okumayı çok fazla tercih etmedikleri (%1,9) görülmektedir. Katılımcıların %9,7'si otobüste, yurttta ve parkta kitap okuduklarını belirtmişlerdir. Sağlamtunç'un çalışmasının sonuçları incelendiğinde katılımcıların %71'inin fırsat bulduğu her yerde kitap okuma eğiliminde olduğu görülmektedir. Bu durum, o dönemde bireylerin kitap okumak için kendilerini belli bir mekâna şartlamadıklarını ve daha serbest bir şekilde bu eylemi hayata geçirmeye çalıştıklarını göstermektedir. Ayrıca sosyal faaliyetler ve günümüz gençlerinin dışarıda daha özgürce vakit geçirmeye yönelik yaklaşımları da yine iki dönem arasında bu denli farkın ortaya çıkmasının sebebi olarak değerlendirilebilir.

(Tablo 13): Kitap Okuma Zamanı

	Ankara Üniversitesi		Hacettepe Üniversitesi		Ortalama	
	n	%	n	%	n	%
Ne zaman fırsat bulursam	132	62,6	136	61,5	268	62
Gece uyumadan önce	53	25,1	54	24,4	107	24,8
Gün içerisinde belirli saatlerde	20	9,5	19	8,6	39	9
Diğer	6	2,8	12	5,4	18	4,2
Toplam	211	100	221	99,9	432	100

Not: Bazı toplamlar yuvarlama hatasından dolayı %100'den farklıdır.

Tablo 13'te görüldüğü gibi öğrencilerde kitap okuma alışkanlığı tam olarak gereken seviyeye ulaşmamıştır. Bunun nedeni, kitap okuma alışkanlığının sürekli ve düzenli bir şekilde yapılması gereken bir eylem olmasına rağmen öğrencilerin kitap okumayı sürekli ve düzenli olarak gerçekleştiriyor olmalarıdır. Her iki üniversitenin katılımcılarına "Ne zaman kitap okuyorsunuz?" sorusu yöneltilmiş ve %62 oranında "ne zaman fırsat bulursam" cevabı verildiği görülmüştür. Öğrenciler okuma eylemini sürekli ve düzenli bir hale getiremedikleri için her iki üniversiteden katılımcıların büyük bir kısmının okuma alışkanlığına sahip olmadığı sonucu net bir şekilde ortaya konulmaktadır. Her gece uyumadan önce (%24,8) ve her gün belirli saatlerde (%9) kitap okuyan öğrencilerin, okuma eylemini düzenli ve sürekli olarak yaptıkları için okuma alışkanlığını kazandıklarını söyleyebiliriz. Ayrıca katılımcıların %4,2'si canları istediği zaman, tatillerde, sınavların olmadığı zamanlarda ve daha ilginç yapacak bir şey bulamadıklarında kitap okuduklarını belirtmişlerdir.

Sağlamtunç'un çalışmasında bu soru ile ilgili sonuca bakıldığında katılımcıların %77'sinin okuma eylemini gece gerçekleştirdiği görülmektedir. Bu durumda, 1990'lı yıllarda BBY Bölümü öğrencilerinin okuma eyleminin bir alışkanlığa dönüştürme konusunda daha başarılı olduğu söylemek mümkün görülmektedir.

(Tablo 14): Kitap Okuma Yaklaşımı

	Ankara		Hacettepe		Ortalama	
	Üniversitesi		Üniversitesi			
	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
Başladığım kitabı bitirmeden yenisine başlamam	129	61,1	129	58,6	258	59,9
Bir kitabı okurken başka bir kitaba da başlarım	37	17,5	32	14,5	69	16
Sık sık ara vererek okurum	43	20,4	54	24,5	97	22,5
Diğer	2	0,9	5	2,3	7	1,6
Toplam	211	99,9	220	99,9	431	100

Not: Bazı toplamlar yuvarlama hatasından dolayı %100'den farklıdır.

Öğrencilerden, kendilerinin nasıl bir okuyucu olduklarını değerlendirmeleri istenmiştir. Tablo 14'te görüldüğü gibi her iki üniversiteden katılımcıların büyük bir kısmı başladığı kitabı bitirmeden yenisine başlamadığını (%59,9) belirtmiştir. Aynı anda birden çok kitap okuyanların (%16) oranı ise dikkat çekicidir. Sık sık ara vererek kitap okuma eylemini gerçekleştiren öğrencilerin oranına bakıldığında da yine okuma alışkanlığının yeterince kazanılmamış olduğu anlaşılmaktadır. Diğer şikkını işaretleyen 7 kişi ise sorunun şıklarındaki durumlara benzer ifadeler belirtmişlerdir.

(Tablo 15): Şimdiye Kadar Okunan Kitap Sayısı

	Ankara Üniversitesi		Hacettepe Üniversitesi		Ortalama	
	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
1-100 kitap	86	40,8	85	38,8	171	39,8
101-200 kitap	69	32,7	73	33,3	142	33
201-300 kitap	49	20,4	44	20,1	87	20,2
Diğer	13	6,2	17	7,8	30	7
Toplam	217	100,1	219	100	430	100

Not: Bazı toplamlar yuvarlama hatasından dolayı %100'den farklıdır.

Kitap okuma alışkanlığında ALA ve UNESCO'nun belirlediği ölçütlere göre hazırlanan bu soruda “Üst düzey okuyucu”, “Orta düzey okuyucu” ve “Alt düzey okuyucu” olarak sınıflandırma yapılmıştır. Üniversite öğrencilerinin ortalama yaşı 20 olarak hesaplanmış ve 7-8 yaşlarından itibaren kitap okumaya başladıkları göz önünde bulundurularak yıllık okudukları kitap sayıları belirlenmiştir. Tablo 15'e göre Ankara Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi BBY Bölümü öğrencilerinin şimdiye kadar okudukları kitap sayısına göre öğrencilerin, “Zayıf düzey okuyucu” sınıfına girdiği belirlenmiştir. Şimdiye kadar ayda 2 kitap ya da daha fazlasını okuyarak “Üst düzey okuyucu” olan öğrencilerin oranı toplamda %20,2'de kalmıştır. Katılımcıların %7'si ise üst düzey okuyucu sınırına geçerek daha fazla kitap okuduğunu belirtmiştir.

BBY Bölümlerinin Öğrencilerin Okuma Alışkanlığına Etkisi

Aşağıda, BBY bölümü öğrencilerinin okudukları bölümle okuma alışkanlıkları arasında bir ilişki olup olmadığı değerlendirilmeye çalışılmıştır.

(Tablo 16): BBY Bölümünün Okuma Alışkanlığı Üzerinde Etkisi

	Ankara Üniversitesi		Hacettepe Üniversitesi		Ortalama	
	n	%	n	%	n	%
Desteklemektedir	133	63	114	52,1	247	57,4
Herhangi bir etkisi yoktur	69	32,7	95	43,4	164	38,1
Engellemektedir	9	4,3	10	4,6	19	4,4
Toplam	211	100	219	100,1	430	99,9

Not: Bazı toplamlar yuvarlama hatasından dolayı %100'den farklıdır.

Tablo 16'daki verilere bakıldığında BBY Bölümlerinin genel olarak öğrencilerin okuma alışkanlığını desteklediği görülmektedir. Sağlamsunç'un çalışmasında da %61'lik bir oranla benzer bir sonuç söz konusudur. %4,4 gibi düşük bir oranda katılımcı ise bölümün okuma alışkanlıklarını engellediğini belirtmiştir. Bu sayının düşük olması olumlu bir durum olarak değerlendirilebilir. Bu tabloda asıl düşündürücü olan sonuç ise %38,1'lik bir oran ile BBY Bölümlerinin öğrencilerin okuma alışkanlığı üzerinde herhangi bir etkiye sahip olmadığı algısının hâkim oluşudur. Bu oran dikkate alındığında, geleceğin kütüphanecilerini yetiştirmekte olan BBY Bölümlerinin öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmaları konusunda daha fazla yönlendirici olmaları gerektiği sonucuna erişilmektedir.

Öğrencilerin Kütüphane Kullanma Alışkanlıklarına İlişkin Değerlendirmeler

Aşağıdaki iki tablo aracılığı ile anketimize katılan öğrencilerin kütüphane kullanma sıklıkları ve kütüphanelere üyeliklerine ilişkin oranlar değerlendirilmiştir.

(Tablo 17): Kütüphane Kullanma Sıklığı

	Ankara Üniversitesi		Hacettepe Üniversitesi		Ortalama	
	n	%	n	%	n	%
Hiç kullanmam	5	2,4	7	3,1	12	2,7
İki ayda bir kez	15	7,1	39	17,3	54	12,4
Ayda bir kez	39	18,5	48	21,2	87	19,9
Ayda iki ve daha fazla	152	72	132	58,4	284	65
Toplam	211	100	226	100	437	100

Her iki üniversitede de genel olarak kütüphaneyi ayda iki ve daha fazla kullanma oranı (%65) yarıdan fazla olmasına rağmen, kütüphanecilik alanı ile ilişkili olan öğrenciler için bu oran biraz düşündürücüdür. Veriler sınıf bazında ele alındığında, kütüphaneyi hiç kullanmayanlarda en yüksek oran %3,8'le 2. sınıflara aitken kütüphaneyi iki ayda en az bir kez kullananlarda en yüksek oran %18,9'la 4. sınıflara aittir. Kütüphaneyi ayda bir kez kullananlarda en yüksek oran %23,8'le 2. sınıflara aitken, kütüphaneyi ayda iki ve daha çok kez kullananlarda en yüksek oran %71,9'la 1. sınıflara aittir. Bu verilerden de anlaşılacağı üzere sınıf yükseldikçe öğrencilerin kütüphaneyi kullanma gereksinimlerinde azalma görülmektedir. Dört yıllık lisans öğreniminin sonunda hazırlanacak olan bitirme projesi veya lisans tezi gibi çalışmalar göz önüne alındığında özellikle 4. sınıfların kütüphaneleri daha fazla ve aktif bir şekilde kullanması gerektiği düşünülmektedir. Ancak en çok kullanım oranının %71,9'la 1. sınıflara ait olması da yine düşündürücü bir sonuç olarak değerlendirilmektedir.

(Tablo 18): Kütüphane Üyeliği****

	Ankara Üniversitesi		Hacettepe Üniversitesi		Ortalama	
	n	%	n	%	n	%
Üye değilim	17	8,1	21	8,8	38	8,5
Milli K.	95	45	73	32,3	168	38,4
Üniversite K.	174	82,5	193	85	367	83,8
Halk K.	112	53,1	56	24,8	168	38,4
Toplam	398	188,7	343	150,9	741	169,1

Tablo 18'deki verilere bakıldığında her iki üniversitenin öğrencilerinin büyük bir çoğunluğunun üniversite kütüphanelerine (Ankara Üniversitesi %82,5 - Hacettepe Üniversitesi %85) üye oldukları görülmüştür. Hacettepe Üniversitesi öğrencileri, üniversite kütüphanelerinden sonra Milli Kütüphane'yi tercih etmelerine rağmen, Ankara Üniversitesi öğrencileri ikinci sırada halk kütüphanelerini tercih etmişlerdir. Bunun en önemli nedeninin öğrencilerin öğrenim gördükleri kampüslerin konumu olduğu düşünülmektedir. Ankara Üniversitesi'ne mesafe olarak en yakın kütüphane türü halk kütüphanesi (Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi, Cebeci Halk Kütüphanesi) olup, Hacettepe Üniversitesi kampüsüne yakın halk kütüphanesi bulunmamakla birlikte en yakın mesafedeki kütüphane Milli Kütüphane'dir. Bu da öğrencilerin kendi üniversite kütüphanelerinden sonra mesafe olarak en yakındaki kütüphane türünü tercih ettiklerini göstermektedir. Üzerinde durulması gereken bir başka konu ise, BBY Bölümü öğrencilerinden hiçbir kütüphaneye üye olmadığını belirtenlerin (%8,5) azımsanmayacak sayıda olmasıdır.

Herhangi bir kütüphaneye üyeliği bulunmayanlarda en yüksek oran %11,7 ile 4. sınıflardır. 4. sınıfta okuyan bir öğrencinin, özellikle BBY Bölümünde okuyan öğrencilerin bu seviyeye gelinceye kadar herhangi bir kütüphaneye üye olmamış olmaları düşündürücüdür. Milli Kütüphane, üniversite ve halk kütüphanelerine kayıtlı öğrenci profiline bakıldığında 3. sınıfların oldukça etkin olduğu görülmektedir. 3. sınıfların kütüphanelere üyelik yüzdeleri Milli Kütüphane'ye %56,1, üniversite kütüphanesine %89 ve halk kütüphanesine %59,8 ile en yüksek oranlar olarak belirlenmiştir.

Katılımcılara, okudukları kaynaklardan elde ettikleri bilgileri başkalarıyla paylaşp paylaşmadıkları sorulmuş Ankara Üniversitesi'nden (AÜ) ankete katılan öğrencilerin %91,9'u "Evet", Hacettepe Üniversitesi'nden (HÜ) ankete katılan öğrencilerin de %86,5'i "Evet" cevabını vermiştir. Bu sonuç öğrencilerin okudukları bilgileri benimseyip, başkalarıyla da bu bilgileri paylaşma eğiliminde olduklarını ortaya koymaktadır. Katılımcılara, çevrelerindeki insanları kitap okumaları konusunda yönlendirip yönlendirmedikleri sorulmuş AÜ BBY Bölümü öğrencilerinin %60,7'si "Evet" derken bu oran HÜ BBY Bölümü öğrencilerinde %55,7 olarak belirlenmiştir. Bu sonuçla birlikte, mesleki açıdan bireylere kitap okuma konusunda yol gösterici bir konumda bulunan kütüphaneci adaylarının kitap okumaya yönlendirme konusunda eksik kaldıkları görülmektedir. Yine katılımcılara üniversitede almakta oldukları eğitim kapsamında düşünüldüğünde meslek hayatına atıldıklarında bireylere okuma alışkanlığı kazandırmaları konusunda etkili hizmetler tasarlayabileceklerine inanıp inanmadıkları sorulmuştur. AÜ BBY

**** Birden çok seçenek işaretlenebileceği için oranlar %100'ü geçmektedir.

öğrencilerinin %82,5'i bu konuda kendilerine güvendiklerini belirtirken HÜ BBY öğrencilerinin de %76,7'si bu konuda kendilerini yaratıcı gördüklerini belirtmişlerdir.

Son olarak katılımcılardan, kendilerini geleceğin kütüphanecileri olarak hayal ettiklerinde bireylerin okuma alışkanlığı kazanmaları ve bu alışkanlığı geliştirmeleri konusunda önerilerde bulunmaları istenmiştir. Bu doğrultuda elde edilen görüşler ifade açısından yeniden düzenlenerek aşağıda sıralanmıştır:

- Bireyleri popüler olan kitaplara yönlendirmek,
- Bireylerin yeni basılan kitapları takip etmelerini sağlamak,
- Bireylerin kitap okumayla ilgili kütüphanelerde gerçekleştirilen kültürel etkinliklere katılmalarını sağlamak,
- Özellikle çocuklar için düzenlenen etkinliklere aile bireylerinin de katılımını sağlamak,
- Bireylerin kitap okumaya basit ve anlaşılır kitaplarla başlamalarını sağlamak ve her gün az da olsa kitap okumaları konusunda tavsiyelerde bulunmak,
- Bireylerin kitap ve kütüphaneye karşı ön yargılı olmalarını engelleyici ve bu kavramlara karşı sempati duymalarını sağlayıcı girişimlerde bulunmak,
- Bireylerin ilgi alanları doğrultusunda kitap seçiminde bulunmalarına yardım etmek,
- Özellikle kütüphanelerin çocuk bölümlerinde kitap okuma vb. düzenlenen yarışmalara katılımı gerçekleştirmek,
- Bireylerin kitap okumaya, fantastik, eğlenceli ve gerçek hayatla ilişkisi olan eserlerle başlamalarını sağlamak,
- Okuma alışkanlığı çocuk yaşta daha rahat kazanılacağı için aile bireylerini okuma alışkanlığı ve önemi hakkında bilinçlendirmek,
- Bireylerin, kitap okumanın bir zorunluluk değil, gerek ruhsal açıdan gerekse zihinsel gelişimleri açısından kendileri için yararlı bir etkinlik olduğunu anlamalarını sağlamak ve onları buna inandırmak,
- Bireylere kitap okumak için en uygun ortamı ve zamanı seçmeleri konusunda tavsiyelerde bulunmak,
- Aile bireyleriyle görüşülerek aile ortamında belirli saatlerde tüm aile bireylerinin aynı anda kitap okumalarının gerekliliği konusunda bir algı ortamı oluşturmak,
- Bireylere uzun yolculuklara çıkarken kesinlikle yanlarında kitap bulundurmaları gerektiğine ilişkin tavsiyelerde bulunmak,
- Bireylere ilgi alanlarını belirleyebilmeleri için farklı türden kitaplar okumaları konusunda tavsiyelerde bulunmak,

Yukarıdaki önerilere bakıldığında kitap okuma alışkanlığının çocuk yaşta daha rahat kazanılabileceği ve bu alışkanlığın kazanılmasından geliştirilmesine kadar aslında bireylerin yalnız olmadıkları ve çevreyle sürekli etkileşim içerisinde oldukları anlaşılmaktadır. Öte yandan, çevreyle etkileşimin yanı sıra aile bireylerinin kitap okuma konusundaki tutumlarının

da erken yaşta kitap okuma alışkanlığının kazanılmasında etkili olduğu düşünülmektedir.

Kitap okuma alışkanlığının kazanılmasında ilgi alanının saptanması ve ilgi çekici kitapların okunmasıyla bu alışkanlığın gelişebileceği ve geliştirilebileceği üzerinde de durulmaktadır. Öte yandan kitabı aslında bir arkadaş, bir dost gibi sürekli yanımızda olması gereken, yaşayan bir canlı olarak görmenin ve ufkumuzu, hayata bakış açımızı genişleten ve hayattan daha fazla keyif almamızı sağlayan bir araç olarak görmenin bireyde kitap ve kütüphane gibi kavramlara karşı sempati oluşturabileceği üzerinde durulmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Araştırma bulgularına dayanarak elde edilen ve Ankara ve Hacettepe Üniversiteleri'nin Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümleri'nde lisans eğitimlerine devam etmekte olan öğrencilerin tamamına yönelik sonuçları şu şekilde sıralayabiliriz:

- Katılımcıların sınıflara göre sayısal dağılımı 1., 4., 2. ve 3. sınıf olarak belirlenmiştir.
- Katılımcıların üçte ikisi, hayatlarının en büyük bölümünü illerde geçirdiklerini belirtmişlerdir. Bunu sırasıyla ilçe ve köyler takip etmiştir.
- Katılımcıların anne ve babalarının eğitim düzeyleri karşılaştırıldığında, babaların eğitim düzeyinin daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin anne ve babalarının eğitim seviyesinin ilk sırasında ilköğretim olduğu saptanmıştır, bunu takip eden seviye ise lisedir.
- Katılımcıların kütüphane kullanım sıklıkları genel olarak incelendiğinde, Ankara Üniversitesi öğrencilerinin kütüphane kullanım konusunda daha etkin oldukları görülmektedir. Öte yandan kütüphaneyi hiç kullanmayanların yüzdeleri de oldukça düşük olmakla birlikte birbirine yakındır.
- Katılımcıların hangi kütüphane türlerine üye oldukları konusunda genel ortalamalara bakıldığında çoğunluğun üniversite kütüphanelerine kayıtlı olduğu görülmektedir. Milli Kütüphane ve halk kütüphanelerinin oranında ise eşitlik söz konusudur. Hiçbir kütüphaneye üye olmayanların sayısı ise biraz düşündürücüdür. Çünkü herhangi bir kütüphaneye üye olmayanlarda en yüksek oran %11,7 ile 4. sınıflara aittir. Bilgi merkezleri ile doğrudan ilişkisi olan BBY Bölümleri'nde eğitim gören öğrencilerin son sınıfa kadar herhangi bir kütüphaneye üye olmaya ihtiyaç duymaması, kendi ilgisizliklerinden kaynaklanabileceği gibi BBY Bölümleri'nin bu konuda eksik kalışından da kaynaklanmaktadır. Üniversite bazında bakıldığında yine her iki üniversiteden katılımcıların çoğunlukla üniversite kütüphanelerine üye oldukları gözlenirken, halk kütüphanelerine ve Milli Kütüphane'ye kayıtlı olanların oranında ise Ankara Üniversitesi öğrencilerinin önde olduğu görülmektedir.
- Kitap okuma sıklığına bakıldığında katılımcıların genel olarak ayda bir kitap okuma eğiliminde oldukları görülmektedir. Ayda iki ve daha fazla kitap okuyanların oranının Ankara Üniversitesi öğrencilerinde yüksek olduğu gözlenirken hiç kitap okumayanların oranının da Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinde yüksek olduğu

görülmüştür. Ankara Üniversitesi öğrencilerinin kitap okuma konusunda daha istekli olduğu söylenebilir.

- En çok okunan yayın türü konusunda her iki üniversitenin de yüksek oranlarda kitap okuduğu, bunu gazete ve dergilerin takip ettiği görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin büyük bir kısmı çoğunlukla roman okuduklarını belirtmişlerdir. Ders amacıyla kitap okuma oranındaki düşüklük ise dikkat çekmektedir. Bu oranın %8,8'de kalması, öğrencilerin ders veya araştırma kapsamında kütüphaneyi kullanmadığının ya da öğrencilerin ders ve araştırmalar kapsamında kütüphanelere yeterince yönlendirilmeyişlerinin göstergesi olarak değerlendirilebilir. Dergi okuma oranının %5 olması ve makale okuyanların oranının ise %0,7 gibi bir düzeyde kalması da yine BBY Bölümleri'nin öğrenciler üzerindeki yönlendirme ve algı yaratma sorumluluklarını yeterince yerine getiremediklerinin bir sonucu olarak değerlendirilebilir.
- Katılımcıların okumaya yönlendirilmesinde büyük oranda kendi payları olduğu, bu yönlendirmede arkadaşların ve daha sonra da ailenin etkisi olduğu anlaşılmıştır. Yukarıda değinilen sonuç da bu durumun bir göstergesidir.
- Katılımcıların yarısından fazlası kitap okuma alışkanlığına sahip olduğunu belirtmiştir. Yaklaşık %42'lik bir kısmın ise okuma alışkanlığına sahip olmadığı belirlenmiştir. Kitap ve kütüphane kavramlarıyla yakından ilişkili olan ve yetiştirdiği bireylerle topluma bu tarz alışkanlıklar kazandırma yolunda emek harcayan, Türkiye'nin iki köklü üniversitesinin BBY Bölümleri'nde eğitim gören öğrencilerin neredeyse yarısının okuma alışkanlığına sahip olmaması ise gelecek açısından düşündürücü bir sonuç olarak değerlendirilmektedir.
- Kitap okuma alışkanlığına sahip olmayan katılımcıların çoğunluğu zaman bulamamaktan şikâyet ederken, önemli bir kısmı da kitap ve kütüphane gibi kavramlara ilgi duymamalarının böyle bir alışkanlığa sahip olamamalarında önemli bir rol oynadığını belirtmiştir. Hem zaman bulamayanların hem de kitaba ve kütüphaneye ilgi duymayanların oranları, Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinde Ankara Üniversitesi öğrencilerine oranla daha yüksektir. Sınıf bazında genel ortalamaya bakıldığında hem zaman bulamayanların hem de ilgisiz olanların büyük çoğunluğunun henüz 1. sınıf olduğu görülmektedir. Bu durumdan olumlu ve olumsuz çıkarımlarda bulunmak mümkündür. Olumsuz yanı, çevre, aile, bireysel vb. faktörler nedeniyle öğrencilerin üniversite düzeyine kadar bu alışkanlığı geliştirememiş olması, olumlu yanı ise henüz 1. sınıf olduklarından dolayı, okudukları bölümün kendilerine olumlu etki edebilme ihtimalinin bulunmasıdır.
- Okunacak kitabın temini konusunda genel ortalamaya göre ilk sırada kitapçılar gelirken, ona çok yakın bir yüzdeyle ikinci sırada kütüphaneler gelmektedir. Arkadaştan kitap temin etmek ise azımsanmayacak bir yüzdeye sahip iyi bir

alternatifdir. Çıkan sonuçlardan, kitap temininde kütüphaneyi en fazla AÜ öğrencilerinin kullandığı da anlaşılmaktadır.

- Düşük seviyede de olsa, kitap okuduğunu belirten katılımcılar kitap okuma eylemini çoğunlukla evde gerçekleştirdiklerini belirtirken bunu kütüphaneler takip etmektedir. Katılımcıların bazıları ise okuldan ziyade otobüslerde yolculuk esnasında kitap okuduklarını belirtmişlerdir.
- Katılımcıların kitap okuma zamanlarına bakıldığında büyük oranda fırsat buldukça kitap okudukları sonucuna erişilmiştir. Gün içerisinde belirli saatlerde kitap okuyanlar ile gece uyumadan önce kitap okuyanların oranları ise birbirine oldukça yakındır.
- Katılımcılar genelde boş zamanı değerlendirmek ve bilgilenmek için kitap okuduklarını belirtmişlerdir. Boş zamanı değerlendirmek için kitap okuyanların oranının Hacettepe Üniversitesi'nde yüksek olduğu gözlenirken bilgilenme amaçlı okuyanların oranının ise Ankara Üniversitesi'nde yüksek olduğu gözlenmiştir.
- Katılımcıların büyük bir çoğunluğu başladığı kitabı bitirmeden yeni bir kitaba başlamadıklarını belirtmişlerdir. Beşte birlik bir oranda katılımcı ise sık sık ara vererek kitap okuduğunu belirtmiştir. Bu da öğrencilerin yoğun olmalarına bağlanabilir. Ayrıca sık sık ara verilerek kitap okuma eyleminin gerçekleştiriliyor olması da okumanın bir alışkanlığa dönüştürülemediğinin bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir.
- Katılımcıların neredeyse yarısı kitap okuma konusunda zayıf düzey okuyucu grubunda yer alırken, %33'lük bir kısmı orta ve %27,2'lik bir kısmı da üst düzey okuyucu grubunda yer almaktadır.
- Her iki BBY Bölümü'nün de, öğrencilerin okuma alışkanlığını, genel ortalamaya bakıldığında yüksek düzeyde olmasa da desteklediği belirlenmiştir. Desteklemediğine yönelik görüş belirtenlerin oranı ise oldukça düşüktür. Desteklediğini belirtenlerin oranının Ankara Üniversitesi öğrencilerinde daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca BBY Bölümleri'nin okuma alışkanlıkları üzerinde herhangi bir etkiye sahip olmadığını belirtenlerin oranına bakıldığında, bu oranın yüksek olması aslında BBY Bölümlerinin bu konuda yetersiz ve etkisiz kaldığının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.
- Her iki üniversiteden ankete katılan ve düşük seviyede de olsa kitap okuduğunu belirten öğrencilerin büyük bir kısmı okudukları kaynaklardan edindikleri bilgileri başkalarıyla paylaştıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca çevrelerindeki insanları okumaya yönlendirmeleri konusunda her iki üniversiteden katılan öğrencilerin yarıdan fazlası olumlu görüş bildirmiştir.
- Öğrencilerin, hayatlarının büyük bölümünü geçirdikleri yer ile kitap okuma alışkanlığı arasında anlamlı bir ilişki kurulamamıştır. Ayrıca katılımcıların kitap

okuma alışkanlığı kazanmalarında anne ve babanın etkili olamadığı gözlenmiştir. Ankete katılan öğrencilerin anne ve babalarının eğitim düzeyleri göz önünde bulundurulduğunda, çoğunluğun ilkokul mezunu oluşu, kitap okuma ve okutma konusunda bir etkileşimin yaşanmamasında önemli sebeplerden biri olarak değerlendirilmektedir.

- Ankete katılan ve düşük seviyede de olsa kitap okuduğunu belirten öğrencilerin, bireylerin okuma alışkanlığı kazanmaları konusundaki görüşleri de dikkate alındığında, genel olarak bu alışkanlığın erken yaşlarda kazanılması gerektiğine vurgu yapıldığı, ayrıca aile ve arkadaş çevresinin de bu konuda etkili olacağı ve bireylerde kitap ve kütüphane gibi kavramlara karşı sempati uyandırmanın kitap okuma alışkanlığı kazanılmasında oldukça etkili olabileceğine değinilmiştir.

1990 yılında Sağlamtunç tarafından gerçekleştirilen çalışmanın sonuçlarıyla kıyaslama yapıldığında her iki çalışmaya ilişkin aşağıdaki karşılaştırmalı sonuçlar ortaya çıkmıştır:

- 1990 yılında gerçekleştirilen ilk çalışmada katılımcıların %71'i okuma alışkanlığına sahip olduğunu belirtirken bu çalışmada ise okuma alışkanlığına sahip olduğunu düşünenlerin oranı %58,9'da kalmıştır. Bu durumda, geçen 25 yıllık süreçte BBY Bölümü öğrencilerinin kitap okumayı alışkanlık haline dönüştürme konusunda olumsuz bir yaklaşım sergilediği anlaşılmaktadır.
- 1990 yılında gerçekleştirilen çalışmada kültürel amaç için kitap okuma oranı %27 iken bu çalışmada %7,9'luk bir oranın içerisinde çok daha düşük bir oranda kalmıştır. Bu %7,9'un içerisinde hafızayı tazeleme, tedavi, zevk alma, kişisel gelişim, merak giderme, kafa dağıtma, hayal kurabilme, algı düzeyini yükseltme, empati duygusunu ve bakış açısını geliştirme, zaman geçirme, genel kültürü artırma vb. amaçlar için kitap okunduğu da belirtilmektedir.
- Okumaya yönlendirme konusunda her iki çalışmada da katılımcıların yüksek oranda kendi kendilerini yönlendirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.
- En çok okunan yayın türü konusunda da her iki çalışmanın sonuçları benzerlik göstermektedir. Kitap en çok tercih edilen tür olarak dikkat çekerken 1990 yılında gerçekleştirilen çalışmada kitap okuyanların oranının %18 olması aynı zamanda diğer türlere de bir eğilimin olduğunun göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Öte yandan romanın her iki çalışmada da en çok tercih edilen kitap türü olduğu anlaşılmaktadır.
- Bu çalışmada katılımcıların kitap okumak için yüksek oranda ev ortamını tercih ettiği bilinirken 1990 yılında yapılan çalışmada ise katılımcıların fırsat buldukları her ortamda kitap okudukları sonucu ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla o dönemki katılımcıların kendilerini kitap okumak için belirli bir ortama şartlamadığı, bu eylemi gerçekleştirmek için her ortamı kullanabilecekleri anlaşılmaktadır.
- Katılımcıların en çok kitap okuduğu zaman dilimi karşılaştırıldığında da ilk çalışmada

yüksek oranda gece kitap okunduğu, bu çalışmada ise fırsat bulunduğu her an kitap okunduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu sonuca bakıldığında ilk çalışmaya katılan BBY öğrencilerinin okuma eylemini daha sistematik bir halde gerçekleştirdiği sonucuna ulaşılmaktadır.

- BBY bölümünün okuma alışkanlığı üzerinde nasıl bir etkiye sahip olduğu sorusunda ise her iki çalışmada da katılımcıların olumlu katkı sağladığı görüşünde birleştiği bilinmektedir. İlk çalışmadaki oranın bu çalışmaya nazaran daha yüksek olduğu ise dikkat çekmektedir.

Yukarıdaki sonuçlar dikkate alınarak bazı çözüm önerileri geliştirilmeye çalışılmıştır:

- BBY bölümleri gerek yönlendirerek gerekse ilgili derslerde daha fazla üzerinde durarak öğrencilerde kitaba ve kütüphaneye karşı algı yaratmaya çalışmalıdır.
- Öğrencilerin kütüphanedeki kaynaklardan yararlanarak ödev araştırmalarında bulunmalarına ortam hazırlanmalıdır.
- Öğrencilerin kitap okumaya yönlendirilmesi konusunda öğretim elemanları daha fazla çaba harcamalıdır. Öğrencilerin makale okumaları gerektiğine vurgu yapılarak ders içeriklerine paralellik gösterecek şekilde kütüphanecilik alanında çıkan dergilerinin takip edilmesi sağlanabilir, böylelikle öğrencilerin kendi alanlarında her yıl ne gibi gelişmelerin yaşandığını, hangi konularda yazılar yazıldığını bilmeleri sağlanmış olur.
- Öğrencilerin proje ya da lisans tezi hazırlarken çalışacakları konuyla ilgili olabildiğince fazla kaynaktan yararlanmaları açısından birtakım ölçütler belirlenebilir. İlgili öğretim üyesi tarafından belirlenecek ölçütler kapsamında öğrencinin daha fazla dergi, kitap, makale vb. kaynaktan yararlanması, bu sayede alanı daha iyi tanınması, keşfetmesi, eksik yanları fark edebilmesi ve daha farklı hangi alanlarda araştırma yapabileceğini anlayabilmesi sağlanmış olacaktır.
- Özellikle bölüme yeni başlayan öğrenciler için araştırma yapma konusunda kütüphaneden nasıl yararlanacakları, alanlarıyla ilgili özellikle hangi yayınları nereden ve nasıl bulabilecekleri, internet ortamında kaynak taramasının nasıl yapılacağı konularında ön bilgilendirme toplantıları gerçekleştirilebilir. Bu sayede, bölüme ilgisiz dahi olsa, öğrencide bir farkındalık yaratılmış olacaktır.
- Her türlü kütüphanenin öğrencinin araştırmalarında ve kişisel gelişiminde önemli olduğu algısı erken dönemden itibaren öğrencilere kazandırılmalıdır. Bu sayede gerek okuma ihtiyacı gerekse araştırma ihtiyacını giderebilmek için öğrencinin hangi kütüphaneyi nasıl kullanabileceği konusundaki endişeleri ve soru işaretleri giderilmiş olacaktır.
- Öğrencilerin daha araştırmacı bir kişiliğe sahip olabilmeleri için BBY Bölümü öğretim üyeleri tarafından öğrencilere sık sık araştırma yapmalarını gerektiren ödevler verilmeli ve sınıf ortamında o ödevlerle ilgili sunum yapma imkânı

sağlanmalıdır. Böylesine girişimlerin hali hazırda BBY Bölümleri'nde yapıldığı gerçeği göz önünde bulundurulmalıdır ancak burada dikkat edilmesi gereken nokta öğrencinin ödev hazırlama aşamasında hangi kaynaklardan, kaç farklı kaynaktan yararlandığını da arkadaşlarıyla paylaşması gerektiğidir. Ayrıca kaynaklara nereden ve nasıl eriştiğinden de bahsedilmesi karşılıklı etkileşim için son derece yararlı bir ortam oluşturacaktır.

- Birinci sınıftan itibaren bölüm öğrencilerine kaynak araştırma becerisi kazandırmak, ilerleyen yıllarda bu konuda zorluk yaşamamalarına ve çalışma yapacakları konu hakkında kolaylıkla kaynak taraması yaparak erişim sorunu yaşamamalarına ortam hazırlayacaktır. Dolayısıyla öğrencilerin son sınıfa geldiklerinde dahi kitap okumak için de yeterli zamana sahip olmaları sağlanmış olacaktır.

Kütüphane dermesi, öğrencilerden gelecek talepler doğrultusunda, öğrencilerin ilgi alanlarına hitap edebilecek kaynaklarla zenginleştirilmelidir. Bu sayede öğrencilerin kitap temini konusunda kütüphaneyi tercih etmesi sağlanmış olacaktır.

Sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde, kitap okuma alışkanlığının kazanılması ve kazandırılması konusunda eksikliklerin yaşandığı ve bu eksikliklerin ileride okumayan bir toplum olma konumuna düşmemize neden olacağı açıktır. Okumaya teşvik eden bir eğitim anlayışının benimsenmesi ve okutma odaklı kütüphane hizmetlerinin geliştirilmesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü'ne ve bu bölümden mezun olacak bireylere düşen sorumluluğun ciddiyet ve önemini daha da artırmaktadır.

Türkiye'de özellikle BBY Bölümleri kapsamında öğrencilerin kitap okuma, kütüphane kullanma alışkanlığı kazanması ve meslek hayatına atıldıklarında bu alışkanlıkları toplumu oluşturan diğer bireylere de kazandırma konusunda etkin olabilmeleri açısından lisans dönemi boyunca alacakları eğitim oldukça önemlidir. Yapılan araştırmanın sonuçlarına bakıldığında BBY Bölümleri'nin, öğrencilerinin okuma alışkanlıkları üzerinde beklenen derecede etkiye sahip olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla, ortaya çıkan sonuçlar ve bu sonuçlar kapsamında geliştirilen öneriler ışığında gelecek nesillerin özellikle okuma alışkanlığı edinme ve bu alışkanlığı edindirme konularında BBY Bölümleri'nin daha etkili olması gerekmektedir.

Teşekkür

Bu makale Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünde 2013 Bahar döneminde verilen BBY 611 Okuma Alışkanlığı dersi kapsamında hazırlanmıştır. Metni okuyarak önerilerde bulunan hocamız Prof. Dr. Bülent Yılmaz'a çok teşekkür ederiz.

Kaynakça

- Aksaçlıoğlu, A. G. ve Yılmaz, B. (2007). Öğrencilerin televizyon izlemeleri ve bilgisayar kullanmalarının okuma alışkanlıkları üzerine etkisi. *Türk Kütüphaneciliği*, 21 (1), 3-28.
- ALA. (1978). *Book reading and library usage: a study of habits and perceptions*. New Jersey: Gallup.

- Arı, E. ve Demir, M. K. (2013). İlköğretim bölümü öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlıklarının değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1 (1), 116-128.
- Bayram, S. (2001). *Türkiye 'de kitap okuma alışkanlığı*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası.
- Çakmak, T. ve Yılmaz, B. (2009). Okul öncesi dönem çocuklarının okuma alışkanlığına hazırlık durumları üzerine bir araştırma: Hacettepe Üniversitesi Beytepe Anaokulu örneği. *Türk Kütüphaneciliği*, 23 (3), 489-509.
- Gömlüksiz, M. N. (2004). Kitap okuma alışkanlığına ilişkin bir tutum ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14, 185-195.
- Gönen, M., Yılmaz, S. A. (1999). The book reading habits of teacher and families to their hearing and hearing impaired kindergarten children. *European Early Childhood Education Research Journal*, 7 (2), 5-15.
- Huang, S., Capps, M., Balcklock, J., Garza, M. (2014). Reading habits of college students in the United States. *Reading Psychology*, 35 (5), 437-467.
- Keseroğlu, H. S. (1991). *Mustafa Güzelgöz ve eşekli kütüphane*. İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi.
- Koç, S. ve Müftüoğlu, G. (2008). *Dinleme ve okuma öğretimi*. 09 Nisan 2014 tarihinde www.aof.anadolu.edu.tr/kitap/IOLTP/2277/unite04.pdf adresinden erişildi.
- Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, (2014). *Halk kütüphaneleri yönetmeliği*. 01 Nisan 2014 tarihinde <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR,14656/halk-kutuphaneleri-yonetmeligi.html> adresinden erişildi.
- Odabaş, H. (2003). Üniversite öğrencilerinin okuma alışkanlıklarına etki eden faktörler. *Bilgin*, (2), 3-6.
- Odabaş, H., Odabaş, Z. Y. ve Polat, Ç. (2008). Üniversite öğrencilerinin okuma alışkanlığı: Ankara Üniversitesi örneği. *Bilgi Dünyası*, 9 (2), 431-465.
- Öztemiz, S. ve Önal, İ. (2013). İlkokul öğrencilerinin oyun tekniği ile okuma alışkanlığı kazanmasına yönelik öğretmen görüşleri: Ankara Beytepe İlkokulu örneği. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (1), 70-84.
- Sağlamtuğ, T. (1989). *Türk gençlerinin okuma alışkanlıkları: Türkiye 'de ve Almanya Federal Cumhuriyeti 'nde gençlere yönelik kütüphane hizmetleri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Kütüphane ve Yayınlar Genel Müdürlüğü.
- Sağlamtuğ, T. (1990). Türkiye 'de üniversite kütüphanecilik bölümlerinin 4.sınıf öğrencilerinin özgür (boş) zaman ders dışı okuma alışkanlıkları üzerine bir araştırma. *Türk Kütüphaneciliği*, 4 (1), 3-21.
- Staiger, R. C. (1979). *Roads to reading*. Paris: UNESCO.
- Tveit, A. S. (2012). Reading habits and library use among young adults. *New Review of Children 's Literature and Librarianship*, 18 (2), 85-104.
- Yılmaz, B. (1993). *Okuma alışkanlığında halk kütüphanelerinin rolü*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Yılmaz, B. (2004). Öğrencilerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarında ebeveyn

duyarlılığı. *Bilgi Dünyası*, 5 (2), 115-136.

Yılmaz, B. (2007). Öğrencilerin televizyon izlemeleri ve bilgisayar kullanmalarının okuma alışkanlıkları üzerine etkisi. *Türk Kütüphaneciliği*, 21 (1), 3-28.

Yılmaz, B., Köse, E. ve Korkut, Ş. (2009). Hacettepe Üniversitesi ve Bilkent Üniversitesi öğrencilerinin okuma alışkanlıkları üzerine bir araştırma. *Türk Kütüphaneciliği*, 23 (1), 22-51.

Yılmaz M. (2009). Üniversite öğrencilerinin okuma alışkanlığı üzerine bir inceleme (Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe eğitimi bölümü örneği). *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3 (37), 144-167.

Summary

The function of Information Centers and attitudes of staff about reading habit play a vital role in supporting people through lifelong learning process. Especially public and school libraries make it possible for people to reach books and other information sources as easily and quickly as possible. So, the staff of these libraries also have some responsibilities towards users. The staff has to guide the users and also set an example for them. Guidance and setting an example are also evaluated as qualifications. For these qualifications, education is necessary and one has to be graduated from Information and Records Management departments of universities. In this concept, Information and Records Management Departments have important responsibilities. Because the librarians of the future are being trained in these departments.

The first study on the reading habits of students attending the Information and Records Management Departments was carried out by Sağlamtunç in 1990, so our study can be evaluated as an update to the first one. We have used nearly the same questions. And we have found the chance to compare the results of these two studies. There are some differences about reading purposes, reading times and also places. And there are some similar results about reading habits, most preferred publication types, kind of books and the effects of Information Management Departments on students etc.

In this study, questionnaire is conducted on 437 students attending the Ankara and Hacettepe Universities' Information and Records Management Departments. The results of this research show that students are middle-level readers, students guide themselves about reading, they read in their leisure time, they usually read when they have the opportunity, they do not start to reading another book until they finish the one they have already started, they have some difficulties in creating enough time to read and they mostly visit libraries twice a month. Nearly half of the students do not have reading habits and this is the most general result of this study. It is difficult for the librarians who do not have reading habits to understand and meet the requirements and expectations of society that has difficulty in reading. In this context, the Information and Records Management Departments come to the forefront being authority on training librarians and in close contact with books and information centers. In these departments students have to be gained reading and library using habits with the help of course contents, advices and guidance of academics.